

Araştırma Makalesi**Çocuk Dostu Kent Parametrelerinin Uluslararası ve Ulusal Eylem Planları Üzerinden Tematik İçerik Analizi ile Belirlenmesi**

Nurdan Çağla ÇAMAŞ*, Gözde EKŞİOĞLU ÇETİNTAHRA**

Öz

18 yaşın altındaki bireyler olarak kabul edilen çocukların, sağlıklı bir gelişim sürdürebilmeleri ve çocuk haklarına erişebilmeleri için sosyal ve fiziksel çevrelerince desteklenmeleri ve özellikle fiziksel çevreleri olan kentsel alanlarla ihtiyaçları doğrultusunda temas etmeleri gerekmektedir. BM Çocuk Hakları Beyannamesi gereği ihtiyaç duydukları desteği sağlamak üzere birçok yasal düzenleme bulunmakla birlikte, bu yasal düzenlemelerin stratejik belgeler niteliğinde olduğu da bilinmektedir. Bu tür stratejik yaklaşımların yerele indirgenebilmesi ve kentsel mekânın düzenlenmesine olanak sağlaması için ortaya çıkan en önemli yaklaşım çocuk dostu kenttir. Dünyada ve ülkemizde de sınırlı sayıda kentte, çocuk dostu olma iddiası gereği bir kısım düzenlemeler ve özellikle de çocuk dostu kent eylem planlarının yapıldığı izlenebilmektedir. Çocuk dostu eylem planlarının yeterli düzeyde olmadığı tartışılmakta, ayrıca bu eylem planlarının sunduğu olanakların da farklı ele alışlarla farklı parametreler çerçevesinde üretildiği de söylenebilecektir. Bu çalışmanın amacı söz konusu eylem planlarının hazırlanmasında yararlanılabilecek bir parametre havuzu oluşturulması ve bu parametreler altında ele alınan mekânsal düzenlemelerin, bu parametreler çerçevesindeki içeriklerinin belirlenmesidir. Bu kapsamda ikisi ülkemizdeki yerel yönetimlerce yapılmış toplam 24 çocuk dostu kent eylem planı "yansıtıcı tematik içerik analizi yöntemiyle incelenmiş ve 12 çocuk dostu kent parametresi belirlenmiştir. Belirlenen parametreler üzerinden uluslararası ve ulusal mevzuat ile 24 eylem planının, stratejik ve mekânsal kararları irdelenmiştir. Bulgular stratejik kararların "koruma ve güvenlik", "katılım" ve "iletişim", mekânsal kararların ise "yer-mekân düzenleme", "katılım", "oyun ve boş zaman" ve "erişim/ulaşım" kategorilerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Bu çalışmanın çocuk dostu kent eylem planı üretecek yerel yönetimlere yeni parametreler sunacağı, mekânsal çözümler için bir eylem havuzu oluşturacağı ve kentsel tasarım literatürüne önemli katkılar sunacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Çocuk; Çocuk dostu kent; Eylem planı; Çocuk hakları; Tematik içerik analizi

* Doktora Öğrencisi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kentsel Tasarım Doktora, caglacamas@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8015-1199

** Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, gozde.eksioglu@deu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-9746-495X

Research Article

Thematic Content Analysis of International and National Action Plans for The Identification of Child-Friendly City Parameters

Nurdan Çağla ÇAMAŞ*, Gözde EKŞİOĞLU ÇETİNTAHRA**

Abstract

To ensure healthy development and full access to their rights, children must be supported by their social and physical environments, particularly through access to and engagement with urban spaces tailored to their specific needs. While numerous legal frameworks have been established in line with the UN Convention on the Rights of the Child, these frameworks often remain at the level of strategic policy documents. One of the key approaches enabling the localization of such strategies and regulating urban space is the Child-Friendly City (CFC) model. Although adopted by only a limited number of cities, the implementation of CFC Action Plans has become a notable indicator of commitment to child-friendly urban development. However, these action plans are frequently criticized for their limited scope and fragmented approaches to spatial interventions. This study aims to establish a comprehensive set of parameters to guide the development of such action plans and to evaluate the spatial strategies embedded within them. Accordingly, 24 Action Plans—including two from Türkiye—were analyzed using a reflective thematic content analysis method. As a result, 12 child-friendly urban parameters were identified. These parameters were used to examine the strategic and spatial decisions reflected in international and national policies and the selected action plans. Findings reveal that strategic actions concentrate on “protection and safety”, “participation”, and “communication” while spatial decisions focus on “spatial configuration”, “participation”, “play and leisure”, and “access/transportation”. This study offers a parameter framework and action pool for local governments and contributes to the discourse on child-friendly urban design.

Keywords: Child; Child-friendly city; Action plans; Children's rights; Thematic content analysis.

*PhD Student, Dokuz Eylül University, Graduate School of Natural and Applied Sciences, PhD Program in Urban Design, caglacamas@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8015-1199

** Assoc. Prof. Dr., Dokuz Eylül University, Faculty of Architecture, Department of City and Regional Planning, gozde.eksioglu@deu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-9746-495X

GİRİŞ

Çocuk, “gelişen insan yavrusu, olgunlaşmamış, reşit sayılmayan küçük yurttaş” (Yörükoğlu, 2000); “bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız” (TDK, b.t.) ve “18 yaşın altındaki insanlar” (BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, 1989) olarak tanımlanmakta olup, ülkemizde “daha erken yaşta ergin olsa bile, on sekiz yaşını doldurmamış kişi” (T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, b.t.) olarak yasalarla korunan bireydir. Çocuk gelişimi yazını kapsamında ise çocuk, fizyolojik (Piaget, 1972), biyolojik (Berk, 2013) ve zihinsel gelişimi (Vygotsky, 1978) yetişkin bireylerden farklı olarak ilerleyen; yetişkinlik dönemine kadar sosyal ve fiziksel çevresinden doğrudan etkilenecek (Erikson, 1950) gelişimini tamamlamaktadır. Erken çocukluk dönemi olarak nitelendirilen ilk sekiz yılda bilişsel, sosyal ve fiziksel deneyimler yaşaması ve oyun oynamasına olanak sunan çevrelerde bulunması çocukların gelişimlerinin temelini oluşturmaktadır (Joshi ve Shukla, 2019); ilerleyen yaşlarda giderek genişleyen insan ilişkileri ve dönüşen kişilikleriyle sosyal gelişimleri devam etmektedir (Ross ve Spielmacher, 2005). Fiziksel gelişimleri ise beslenme düzenlerine, gelişen kas ve motor becerilerine yönelik fiziksel aktivite ilgilerine ya da bu açıdan mekânsal ihtiyaçlarının karşılanmasına göre şekillenmeye devam etmektedir (Ekşioğlu Çetintahra, 2015; Karsten, 2005). Bu noktada sosyal ve fiziksel çevre, çocuğun gelişiminde gerek duyduğu psikomotor ve zihinsel ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Bronfenbrenner (1977) de çocuğun gelişiminde etken olan sosyal çevre ilişkisini “İnsan Gelişiminin Ekolojik Modeli Teorisi” üzerinden aktarmaktadır. Söz konusu teoriye göre (Bronfenbrenner, 1977) sosyal çevre; mikrosistem, mezosistem, ekzosistem ve makrosistem olmak üzere dört olgu üzerinden tariflenmektedir. Mikrosistemde, çocuğun yaşadığı yer ifade edilmekte ve ilk çocukluk yaşları itibarıyla ev-aile etkileşimi üzerinden ilişkilendirilmektedir. Mezosistem, çocuğun gelişiminde okul çağı dönemi olarak tanımlanan yaş aralığını kapsamakta, çocuğun akranları ve eğitim aldığı okulun çevresiyle ilişkilendirilmektedir. Ekzosistem, çocuğun fiziksel niteliklerinin gelişimi ve çocuğun ebeveynin kontrolünden özgürleşmesiyle birlikte kentle iletişim kurmaya başladığı ilk dönemlerden itibaren yaşanan süreci ifade etmekte olup mahalle ve toplum etkileşimini tanımlamaktadır. Makrosistem ise tüm yaşantısı boyunca etkilendiği kültürel normlara izdüşmektedir. Dolayısıyla, çocuğun yaşı ilerledikçe ihtiyaç duyduğu mekânlar ölçek bağlamında değişmekte ise de kentle kurduğu ilişki artarak devam etmektedir (Ekşioğlu Çetintahra, 2015).

Çocuğun gelişerek yetişkinliğe eriştiği tüm bu dönemlerde mekân ile ilişkisinin önemi dikkate değer olmasına karşın, günümüzde kentlerde artan nüfus ve fiziksel mekândaki büyümenin, çocuğun kentle ilişkisini kısıtlayacak boyuta geldiği; bunun nedenlerinin sağlıksız ortamlar, güvenlik, olası kazalar, yabancı korkusu, yetersiz kamusal hizmetler ve estetik gereklilikler bağlamında çocuğun bakımını üstlenen yetişkinlerin duyduğu kaygılar nedeniyle çocuğu dış mekândan soyutlaması olduğu ileri sürülmektedir (Ekşioğlu Çetintahra ve Gökmen, 2025). Oysaki Çocuk Hakları Sözleşmesine göre (UNICEF, b.t.c.), her çocuğun fiziksel, bilişsel, duygusal, sosyal ve kültürel gelişimine uygun koşullar içinde yaşamaya, gelişmeye, oynamaya, korunmaya ve kendisini ilgilendiren konularda kararlara katılmaya hakkı olduğu ve bunların hepsinin hiçbir ayırım gözetmeksizin tüm çocuklar için geçerli olduğu kabul edilmiştir. Ayrıca kentsel mekânla kurulan ilişki hem bir hak olup hem de çocuğun yaşam kalitesini arttıran ve yaşadığı alanlara aidiyet geliştirmesini de destekleyen bir niteliğe sahiptir (Brown, vd., 2019; McAllister, 2008).

Geçmişten bugüne, çocukların yaşam standartlarını yükseltmeye yönelik farkındalık artarak ilerlemekte, toplum içinde fiziksel ve zihinsel yapıları gereği yaşadıkları dezavantajları gidermeye yönelik bir kısım önlemler alınmaktadır. 20. yüzyılın başlarından itibaren dünyada yaşanan birçok durumda, çocukların karşılaştıkları mağduriyetleri ve tehlikeleri önlemek adına, dönemin gereklilikleri dahilinde birçok uluslararası kabulün gerçekleştiği izlenmektedir (Şekil 1a ve 1b). Örneğin, I. ve II. Dünya Savaşları sırasında çocukların korunması ve haklarının belirlenmesi adına atılan adımlar arasında Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi (1924), İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948), Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (1950) ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi (1959) dikkate

değerdir. Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi (1924) çocuk haklarını korumak için düzenlenmiş ilk uluslararası belgedir. Çocuğun maddi ve manevi gelişiminin sağlanması; beslenmesi ve sömürüye karşı korunması; yeteneklerini topluma hizmete adanması gerektiği bilinciyle yetiştirilmesi; hasta / yetim / kimsesiz çocuklara yardım edilmesi; suçlu çocuğun topluma kazandırılması gerekliliği üzerine durulmaktadır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde (1948) bireylerin hak ve özgürlüklerini güvence altına almak temel hedef olup, çocukların özel bakım, yardım ve eşit şekilde sosyal korunma hakkıyla ebeveynlerin çocukların eğitime karar vermesi üzerine hükümler bulunmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (1950) çocuk özelinde maddeler bulunmasa da temel haklarla ilgili maddeleri (yaşam hakkı, işkence, kölelik, zorla çalıştırma yasağı, özgürlük ve güvenlik hakkı, adil yargılanma hakkı, özel ve aile hayatına saygı hakkı, düşünce, vicdan ve din özgürlüğü, ifade özgürlüğü, ayrımcılık yasağı) çocukları da kapsamaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi (1959) ise çocukların haklarının evrensel düzeyde dikkate alınması açısından önemli bir basamak taşı olup "insanlığın çocuğa verebileceğinin en iyisini vermek" gerekliliği vurgulanmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı sonrası tüm dünyada bir iyileşme sürecine gidilmiş, savaşın etkilerinin tüm bireyler üzerinde azaltılması, sosyal ve ekonomik açıdan Avrupa'nın kendini yenileyebilmesi amacıyla birçok yasal belge yürürlüğe girmiştir. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (1966), devletleri ve bireylerin ekonomik haklarını, bireylerin çalışma, sosyal güvenlik, toplumsal, sağlık, eğitim haklarını belirleyen ve çocuğun evrensel haklarına dair maddeler içeren önemli bir dokümandır. Çocuklara yönelik sağlık ve eğitim ile ilgili içeriğe sahip olan bu sözleşmede çocuk ölümlerinin azaltılması, çocuğun sağlıklı gelişimi, ilköğretimin zorunlu olması, ortaöğretimin teknik ve mesleki olarak geliştirilmesi, yüksek öğretimin becerilere göre değerlendirilmesi ve tüm eğitimin ücretsiz olarak yaygınlaştırılması, burs sistemi, çocukların kendi inançlarına yönelik ahlak ve din eğitimi alması önerilmektedir. Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi (1966) yaşama, adil yargılanma, siyasal haklar, din ve ifade özgürlüğü konularında maddelere yer vermektedir. Çocukların vasilerinin inançlarına uygun din ve ahlak eğitimi almasına, ebeveynlerin boşanması durumunda çocukların korunması gerektiğine, ayrımcılık yapılmamasına, çocukların korunmasına ve çocuk haklarına (vatandaşlık kazanma, nüfusa kayıt) yer verilmektedir. Bunlar BM İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ni tamamlayan iki temel sözleşmedir.

20. yüzyılın son çeyreğinde ise Uluslararası Beden Eğitimi ve Spor Bildirgesi (1978), Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989) ve Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (1996), dönemin bireysel hak ve özgürlükler vurgusuna paralel bir ideolojik yaklaşımla ilişkili olarak değerlendirilebilecektir. Uluslararası Beden Eğitimi ve Spor Bildirgesi (1978) beden eğitimi ve sporun herkesin kişiliğinin gelişimi için temel hakkı ve sağlıklı bir boş zaman aktivitesi olduğunu, eğitim sistemi ve sosyal yaşantısına dahil edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Özellikle okul öncesi çağdaki çocuklar, gençler, yaşlılar ve engellilere yönelik fırsatların yaratılması ve okul içi ve dışı programların yerele ve kişisel özelliklere göre belirlenmesi gerektiğini belirtmekte; bunun için yeterli tesisler kurulması gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca, eğitim sürecindeki aktivitelerde çocukların güvenliği ve sağlığı ön planda tutulmaktadır. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (1989) çocukların yaşama koşullarının iyileştirilmesi üzerinedir. Çocuklar arasında ayırım yapılmaması, eşit fırsatlar sağlanması; çocuğun yararının gözetilmesi; bakımının ve her türlü kötülükten korunmasının sağlanması; yaşama, vatandaşlık, isim, özgürce fikir beyan etme hakkı; düşünce, vicdan ve din özgürlüğü; sağlığı; bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaksal ve toplumsal gelişimi; eğitim hakkı; dinlenme, oyun oynama, boş zaman değerlendirme, yaşına göre eğlenme hakkı; ebeveyn sorumlulukları; evlat edinme hususları; mülteci çocuklar; zihinsel veya bedensel engelli çocuklar, suçlu çocuklar üzerine maddeler barındırmaktadır (Şekil 1a). Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi (1996) çocukların yüksek yararı için haklar tanımayı ve bu hakları geliştirmeyi, bunun için ise tarafların kanun hükümlerini güçlendirmesi, mevzuat tasarısı geliştirmesi, çocuk haklarına dair her türlü bilgilendirmeyi yapması ve çocukların görüşlerini araştırması gerekliliğini vurgulamaktadır (Şekil 1a ve 1b).

21. Yüzyılda ise dönemin ideolojik yaklaşımları ve gelişmiş bir Avrupa Bölgesi hedefleriyle amaçlarda ortaklık kurma üzerine yeni yasal belgelerin ortaya çıktığı izlenmektedir (Şekil 1b). Burada Avrupa

Birliği Temel Haklar Şartı (2000), Avrupa Birliği içerisinde yaşayanların temel hak ve özgürlüklerini korumayı amaçlayan ancak, bu amacın da üzerinde özellikle Avrupa Birliği'ne dahil olmaya çalışan birçok gelişmekte olan ülkeyi de etkileyen bir bildirgedir. Çocuğun öğrenim hakkı, çocukların bakımı ve korunması, fikirlerini özgürce beyan etmeleri, çocuklara yönelik eylemlerde çocuk yararının öncelikli olması gerektiği ve her çocuğun, onun menfaatine ters düşmedikçe, anne-babasıyla doğrudan ilişki kurma hakkı olduğu belirtilmektedir. Uluslararası Beden Eğitimi, Fiziksel Aktivite ve Spor Bildirgesi'nde (2015) tüm bireylere yönelik ayrımcılık gözetmeden fiziksel hareketliliğe teşvik amaçlanmaktadır. Buna göre; güvenli ve bireysel niteliklere göre uyarlanmış aktivite imkanların eşit şekilde sağlanması; ilk ve orta öğretimde beden eğitimi dersleri zorunlu olması, gençlerin günlük rutinlerinde spor ve fiziksel aktiviteye yer verilmesi önerilmektedir.

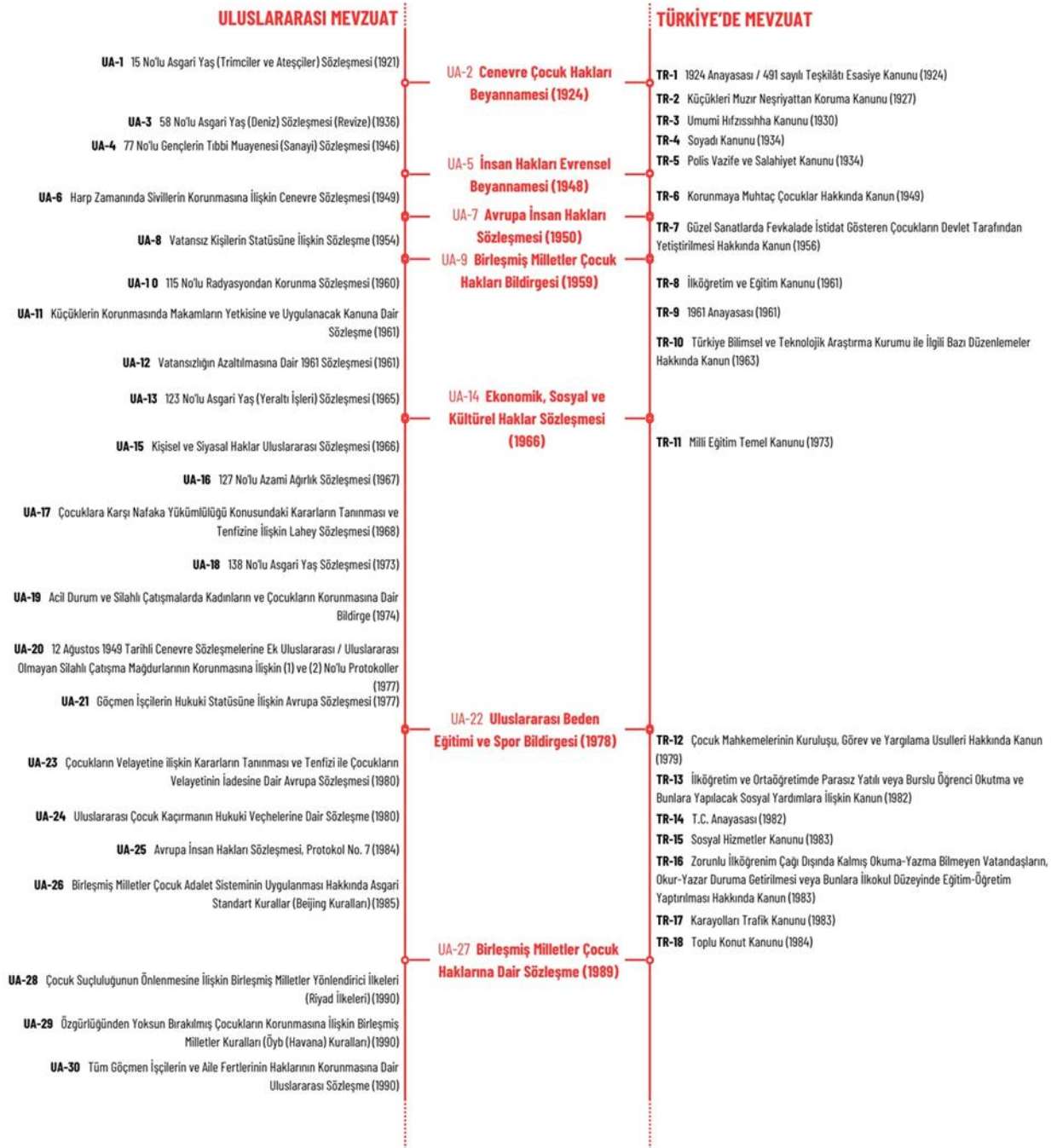
Çoğunlukla Avrupa Bölgesinden yayılan ancak dünyayı etkileyen bu stratejiler, ülkemizde de farklı dinamikler çerçevesinde izlenebilmektedir. 20. yüzyılın gereklilikleri, Cumhuriyet'in yeni kurulması hem savaşın etkilerinin giderilmesi hem de seküler bir devlet yapısı oluşturulması bağlamında içerisinde çocuğun haklarını da korumaya çalışan birçok yasal belgenin olduğu görülebilmektedir. Özellikle sağlık, güvenlik ve eğitim hakkı üzerinden birçok yasanın çıkartıldığı ve gerekli düzenlemelerin yapıldığı anlaşılabilmektedir. 21. yüzyıl itibarıyla, ülkemizin Avrupa Birliği'ne dahil olma hedefleri çerçevesinde çocuğun hayatını düzenleyen yasaların, uluslararası yasalar ve stratejik belgelerle eşgüdümlü bir biçimde çıkartıldığı görülebilmektedir (Şekil 1b). Çocuk Koruma Kanunu (2005) 18 yaşını doldurmamış kişi olarak ele alınan, ayrıca, korunma ihtiyacı veya suçlu olan çocukların haklarının tanınmasını, korunmalarını ve esenliklerini amaçlamaktadır. Yine bu dönem ülkemizdeki önemli bir yasal düzenleme de Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (2018) ile oluşturulmuştur. Buna göre çocuklara karşı şiddet ve istismara ve çocuk suçluluğuna karşı önlemler alınması, bunlarla ve çocukların korunması ve sağlığıyla ilgili kurumları yetkilendiren (Adalet Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Gençlik ve Spor Bakanlığı) bir belgedir.

Çocuk gelişiminin önemli bir hususu olan mekânsal gereksinimlere ilişkin düzenlemeler ise, doğrudan çocuk odaklı olmadığı gibi, çocuğun evrensel hakları gereği mekânsal kullanımlarla etkileşimini arttırmasına yönelik düzenlemeleri içermesi açısından oldukça sınırlıdır. Örneğin 2004 yılında çıkartılan Büyükşehir Belediye Kanunu (2004), büyükşehir belediyelerinin yönetimine ve yetkilerine dair düzenlemeleri içermektedir. Buna göre büyükşehir belediyelerine çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetleri sağlama, meslek ve beceri kursları açma, sosyal tesisler kurma ve bunlar için her kademedeki eğitim ve kamu kurumları, sivil toplum örgütleriyle iş birliği sağlama görevleri verilmiştir. 2005 yılında çıkartılan Belediye Kanunu ise belediyelerin usul ve esaslarını içermekte olup, yerele ait birçok konuya değinse de "çocuk" ibaresine oldukça sınırlı düzeyde verilmektedir. Buna göre belediyeler çocuklarla ilişkili farklı eğitim statülerine uygun (orta ve yüksek öğrenim) öğrenci yurtları yapılmasından ve koruma evleri kurulmasından sorumlu tutulmuştur. Dolayısıyla ilgili kanunda çocukla ilişkili düzenlemeler sınırlı olmakla birlikte, belediyelere bir kısım yetkiler verildiği de görülebilmektedir.

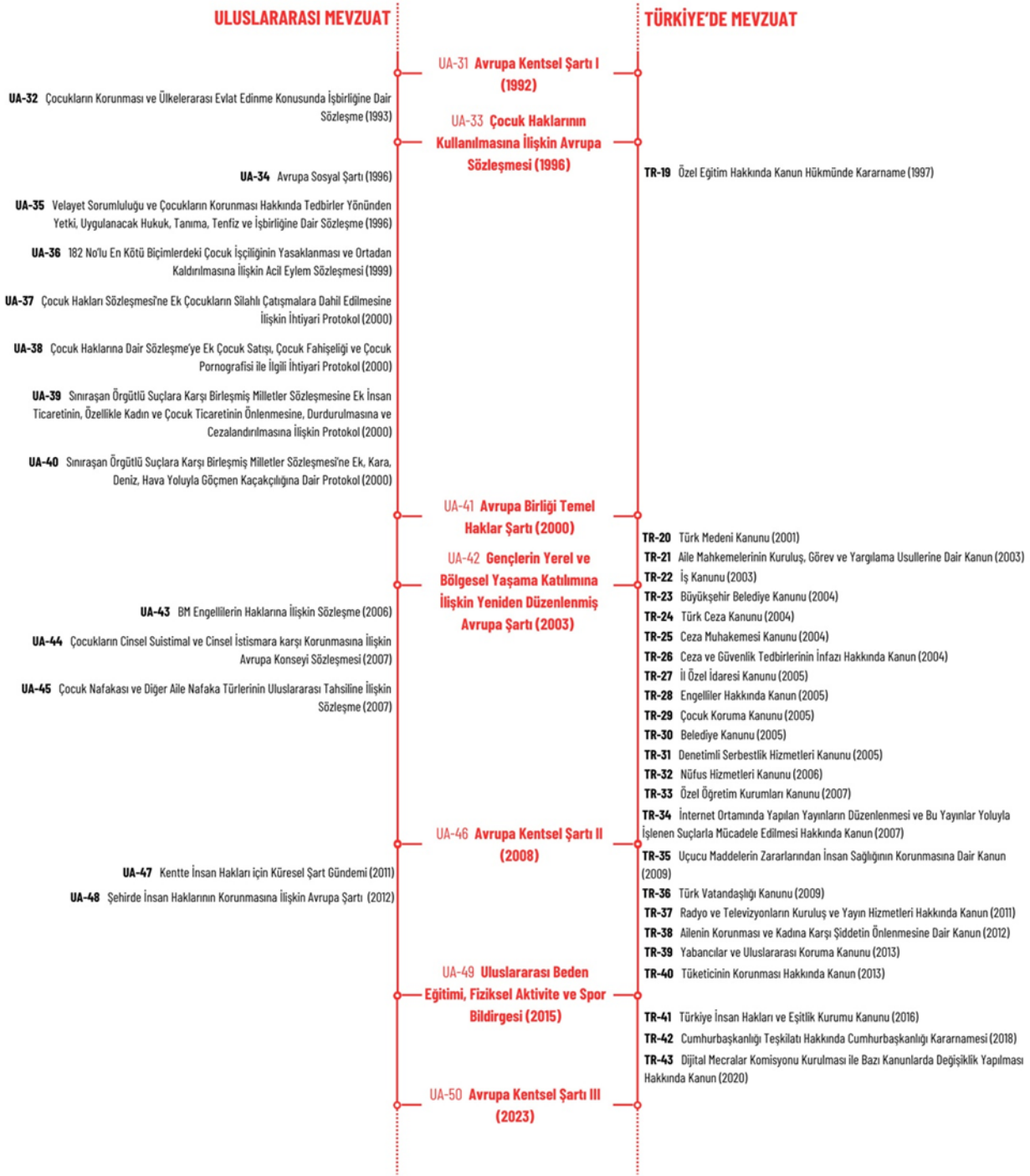
Mekânsal gereklerin yasal düzenlemelerini içeren ve 2014 yılında çıkartılan Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliğinde (2014) ise doğrudan çocuklara yönelik bir düzenleme mevcut olmamakla birlikte, çocuk mekânlarına erişim ile ilişkili bir kısım düzenlemeler getirildiği izlenebilmektedir. Bu yönetmelikte yürüme mesafeleri başlıklı 12. Madde düzenlenmiş ve "çocuk bahçesi, oyun alanı, açık semt spor alanı, aile sağlık merkezi, kreş, anaokulu ve ilkokul fonksiyonları takriben 500 metre, ortaokullar takriben 1.000 metre, liseler ise takriben 2.500 metre mesafe dikkate alınarak yaya olarak ulaşılması gereken hizmet etki alanında planlanabilir." hükmü çerçevesinde çocukların kent içinde kullanabileceği alanlar için mekânsal standartlar kısmen belirlenmiştir.

Çocukları da ilgilendiren tüm yasa ve yönetmelikler, çocuk haklarını korumaya yönelik önemli çıkarımlar sağlıyor olmakla birlikte, bu hakların stratejik içeriklerinin yerele indirgenebilmesi için başkaca düzenlemeler yapılması gerektiği açıktır. Bu ihtiyaca yönelik ortaya çıkan en önemli girişim ise **çocuk dostu kent** yaklaşımıdır.

Şekil 1a. 1990 yılına kadar çocukla ilişkili uluslararası ve ulusal mevzuatlar (Kaynak: Yazarlar).

Şekil 1b. 1990 yılı sonrası çocukla ilişkili uluslararası ve ulusal mevzuatlar (Kaynak: Yazarlar).

Çocuk dostu kent, kentte çocukları ön plana alarak, onların sağlık, koruma, eğitim hizmetlerine ve diğer tüm haklarına ayrımcılığa uğramadan, eşit ve adaletli şekilde erişimlerinin sağlanması için kentlerde mekânsal düzenlemelerin yapılması amacıyla ortaya çıkmıştır (Riggio, 2002). Buna göre çocuk dostu kent haklar, yönetim ve fiziksel çevreden oluşan üç önemli unsura dayanmaktadır (Cordero-Vinueza, vd., 2023). Bu ise çocuğun evrensel haklarının fiziksel çevrede karşılanabildiği ve bunun için özellikle yerel yönetimin iyi bir yönetim sistemi kurarak, çocuğun bu haklara erişmesini sağladığı bir mekânsal ve yönetsel düzen tarif etmektedir.

Çocuk dostu kentin iyi bir yönetim sistemi kurulabilmesi için çocuk politikalarının yerele indirgenmesine; bunun ise hazırlanacak eylem planlarının uygulanabilmesine dayandığı

belirtilmektedir. Yapılan birçok çalışmada, çocukların kamusal alan kullanımını arttıracak, erişim engellerini tespit ederek çözüme yönelik mekânsal ve politik kararlar sunacak (Whitzman, vd., 2010) ve bunları strateji-eylem iş birliğinde, çocuklar için ayrılmış özel bütçelerle ve birçok paydaşın ortaklığında çezecek (Novaria, vd., 2025) bir stratejik-mekânsal planlama yaklaşımının (Couzens, 2011; Pabia, vd., 2022) ortaya konulması gerektiği ifade edilmektedir. Bu kapsamda son dönemde gerek gelişmiş ülkelerde gerekse de ülkemizdeki bir kısım kentlerde yerel yönetimlerce çocuk dostu kent olma iddiasıyla hazırlanan eylem planları bulunmakta ise de bu sürecin henüz yetersiz olduğu da tartışılmaktadır (Greater London Authority, 2020). Çocuk dostu kent kavramının dünyada yaygınlaşması kavrama dair teori ve uygulamanın artmasını sağlayacaktır. Ayrıca çocuk dostu olmak için yapılacak mekânsal düzenlemelerin, yasal mevzuat çerçevesinde de olanaklar sunulabilmesi gerekli görülmektedir. Öyle ki ülkemizde 2024-2028 yıllarını kapsayan On İkinci Kalkınma Planında şehirleşme alanında ön plana çıkan ve yerel yönetimlerin kapasitelerini geliştirmeleri gereken konular arasında "çocuk dostu kent olma hedefi" ortaya konmaktadır (92. Madde). Bu hedef stratejik bir içeriğe sahip olup, yerel yönetimlerin ve dolayısıyla kentsel mekânın çocuk dostu olabilmesi için yapılması gereken uygulamalara ve bu uygulamalara yön verecek mevzuat çözümlemelerine yönelik bir içerik taşımamaktadır. Bunun yerine, ülkemizde de bir kısım yerel yönetimin başvurduğu eylem planları bulunmakta, eylem planının hedefleri doğrultusunda, mekânsal stratejiler hayata geçirilmeye çalışılmaktadır. Kaldı ki bu durum, farklı kentsel nitelikler bağlamında farklı mekânsal çözümlemeler üzerinden de çocuk mekânlarına ve çocuğun haklarına erişimini olanaklı kılabilcek bir mikro-ölçekli yaklaşım olarak değerlendirilebilecektir.

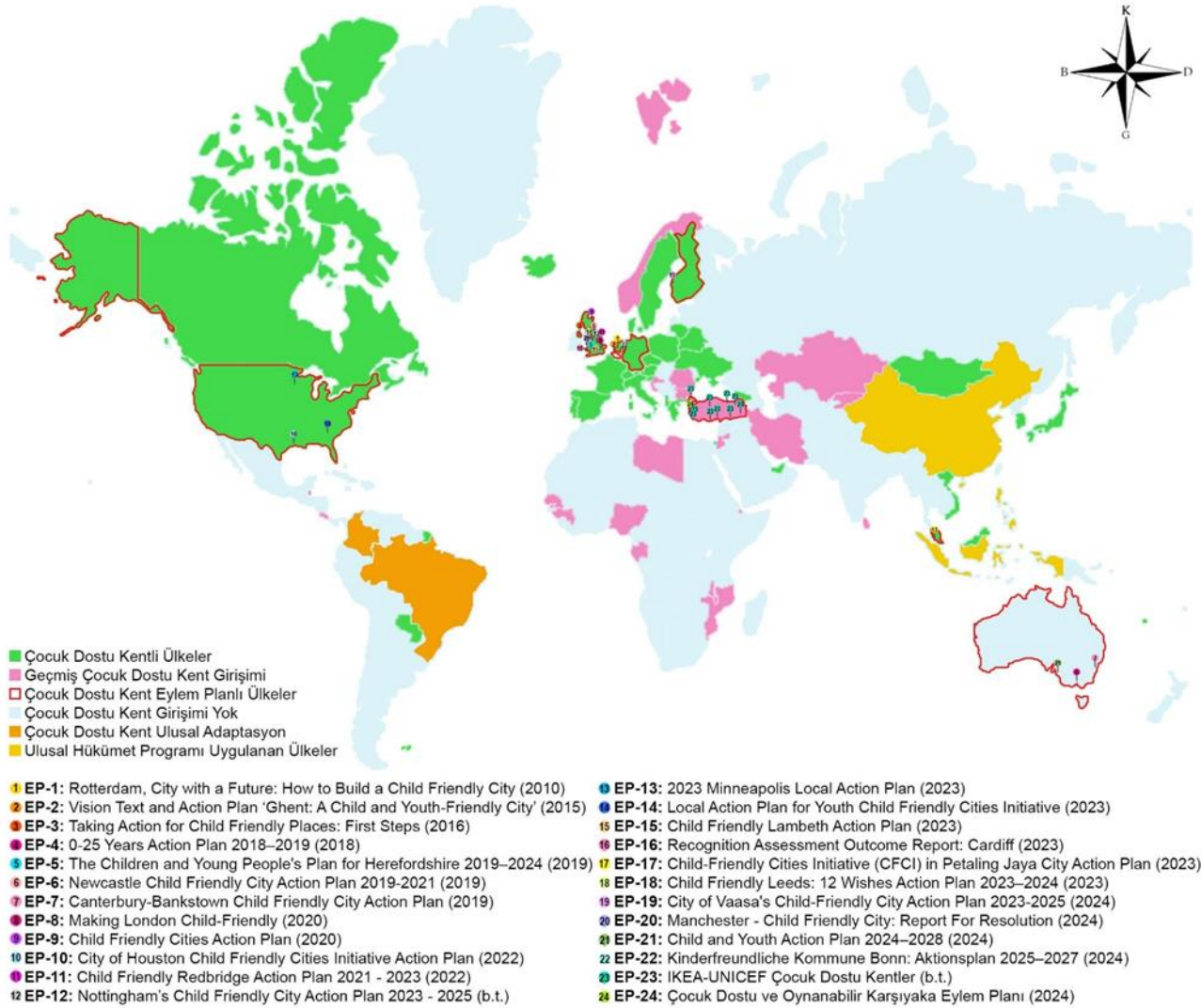
Dünyada giderek yaygınlaşan çocuk dostu kent eylem planı çalışmalarının, ülkemizde de On İkinci Kalkınma Planı çerçevesinde artacağı öngörülmektedir. Ancak çocuk dostu eylem planı hazırlama konusunda bir rehber niteliği sergileyen çalışmaların literatürde ve uygulama alanında yeterli olmadığı; mekânsal kararlara ışık tutacak bir içeriği yeterli düzeyde sunmadığı da izlenebilmektedir. Bu çalışma, ülkemizde ve farklı ülkelerin kentlerinde yapılmış çocuk dostu kent eylem planlarındaki yaklaşımların mekânsal kararlarını sistematik biçimde ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda çocuk dostu kent eylem planları tematik içerik analiziyle incelenmiş ve kentsel mekâna yönelik kararlar gruplandırılarak irdelenmiştir. Bu inceleme doğrultusunda eylem planlarından elde edilen parametreler ve bu parametrelerin kentsel mekâna getirdiği düzenlemeler tartışılmıştır.

ÇOCUK DOSTU KENT VE EYLEM PLANLARI

Çocuk dostu kent, çocukların kent yönetiminde/politikasında söz hakkının olması, temel hizmetleri almalarının, kültürel ve sosyal etkinliklere katılımlarının, yeşil alana erişimlerinin ve oyun oynama imkanlarının sağlanması, tüm bunlara güven içerisinde gelir, cinsiyet, engellilik durumu, etnik köken, din ayırt etmeksizin eşit şekilde sahip olmalarını hedeflemektedir (IKEA-UNICEF, b.t.). Başka bir ifadeyle çocuk dostu kent yaklaşımı, çocuk haklarının uygulanmasını sağlayan bir kent ya da yerel yönetim sistemidir (UNICEF, b.t.c). Çocuk Dostu Kent Girişimi 1996'da Dünya İnsan Yerleşimleri Konferansı'nda (Habitat II) önceliği çocuklara vererek şehirleri herkes için yaşanabilir kılmayı amaçlamaktadır (UNICEF, b.t.a). Bu girişim BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (1) ayrımcılık yapmama, (2) çocuğun üstün yararı, (3) doğuştan gelen yaşama, hayatta kalma ve gelişme hakkıyla (4) çocuğun görüşüne saygı duyma temel maddeleri üzerine inşa edilmiştir (UNICEF, b.t.c).

Birçok Avrupa ülkesi ve gelişmekte olan ülkeler çocuk dostu olma yolunda adımlar atmakta ve buna yönelik kentler için eylem planları hazırlamaktadır (Riggio ve Kilbane, 2000). Çocuk dostu şehirler girişimine sahip ülkelerdeki girişimler (UNICEF, b.t.b), ulusal eylem planları ya da kabuller üzerinden olabilmektedir. Yerel yönetimlerin yaptığı çocuk dostu kent eylem planlarının ise çoğunluğu Avrupa'da, bir kısmı da Amerika'daki kentlerde bulunmaktadır. Türkiye'de ise az sayıda çocuk dostu kent eylem planları yerel yönetimlerce yapılmıştır (Şekil 2).

Şekil 2. UNICEF'in Çocuk Dostu Kent Girişimine katılan ülkeler (Kaynak: UNICEF. Child Friendly Cities Initiative, b.t.b.) ve çocuk dostu kent eylem planlarına sahip şehirler (Kaynak: Yazarlar).

UNICEF'in (UNICEF, b.t.c) çocuk dostu kent girişiminin uygulanması amacıyla geliştirdiği rehberinde girişime yönelik süreç ve programlara, yol gösterici ilkeler ve yerel yönetim stratejilerinin uygulanmasına, çocuk dostu olarak tanımlanabilmek için küresel asgari kriterlere, girişime dahil olmak için ön koşullara, sonuçların takip edilmesine yönelik rehberliğe ve risk yönetimine yer verilmektedir. Girişimi uygulama sürecinde eylem planı olarak ele alınması gereken altı zorunlu adım vardır: (1) UNICEF'le yerel yönetim arasında taahhüt, (2) çocuk hakları durum analizi, (3) yerel kalkınma planlarına aktarılan çocuklar için kararlar, (4) eylem planı faaliyetlerinin uygulanması, (5) uygulama ve sonuçların çocuklara göre değerlendirilmesi, (6) kentin çocuk dostu olma potansiyelinin tanınması. UNICEF (b.t.c) analizler doğrultusunda yerele ait sorunlara ve ihtiyaçlara daha kolay çözüm üretilmesi avantajı nedeniyle kendisinin sunduğu şablonun kullanılmasıyla eylem planları geliştirilmesini desteklemektedir. Bunun için UNICEF üçü zorunlu 13 kategori belirlemiştir. Kültür, İletişim, İş Birliği ve Liderlik zorunlu kategorilerdir. Koruma ve Güvenlik, Gelişen, Eğitim ve Öğrenme, Katılım, Çocuk Dostu Hizmetler, Yer, Aile ve Aidiyet, Sağlık, Eşit ve Dahil Edilme, Yenilik kategorileri yerele özgü seçim hakkı tanınan kategorilerdir (UNICEF UK, 2017). Bu doğrultuda ağırlıklı Avrupa'daki kentlerin UNICEF'in ilkeleri bağlamında çocuk dostu kent eylem planları hazırladığı (Şekil 2), bunların bir kısmının ise yerel yönetimler ve ilişkili ortaklıklarla ele alındığı görülmektedir (Tablo 1). Kaldı ki Tablo 1'de yer alan eylem planları, bu çalışmanın da örneklemi oluşturmaktadır.

Tablo 1. Dünya'daki ve Türkiye'deki çocuk dostu kent eylem planlarına dair bilgiler (Kaynak: Yazarlar).

Kodu	Şehir (Ülke)	Eylem Planı Başlığı	Yıl	Hazırlayan Kurum(lar)	Hedef ve Kapsam
EP-1	Rotterdam (Hollanda)	<i>Rotterdam City with a Future: How to build a Child Friendly City</i>	2010	Yerel yönetim	2007 yılında kurulan 'Çocuk Dostu Rotterdam' programı kapsamında 'Yapı Taşları' adı altında kente dokunuşlar yapan bir yöntem geliştirmiştir.
EP-2	Ghent (Belçika)	<i>Vision Text and Action Plan Ghent: A Child and Youth-Friendly City</i>	2015	Yerel yönetim	En çocuk ve genç dostu olma hedefiyle hazırlanmış bir eylem planıdır.
EP-3	Belfast (Kuzey İrlanda)	<i>Taking action for child friendly places: First steps, strategic approach & action plan for Belfast</i>	2016	Yerel yönetim	Sağlıklı ve sürdürülebilir şehirler hedefinin bir parçası olarak çocuk dostu mekânlar yaratmak amaçlanmaktadır.
EP-4	Yarra (Avustralya)	<i>0-25 Years Action Plan 2018-2019</i>	2018	Yerel yönetim	0-25 yaş grubu çocuk ve gençlerin refahına yönelik strateji ve eylemleri içermektedir.
EP-5	Herefordshire (İngiltere)	<i>The children and young people's plan for Herefordshire 2019-2024</i>	2019	Yerel yönetim	Çocuklar ve gençler için daha parlak bir gelecek yaratmayı hedeflemektedir.
EP-6	Newcastle (İngiltere)	<i>Newcastle child friendly city action plan 2019-2021</i>	2019	Yerel yönetim	Çocuk haklarına dayalı ve çocukların karar ve hizmetlerde söz sahibi olduğu bir kent yaratmayı hedeflemektedir.
EP-7	Canterbury-Bankstown (Avustralya)	<i>Child friendly city action plan</i>	2019	Yerel yönetim	Çocuk dostu kent olmak amacıyla kent/banliyö ölçeğinde kararlar alan bir eylem planıdır.
EP-8	Londra (İngiltere)	<i>Making London Child-Friendly</i>	2020	Yerel yönetim	Genç Londralıların şehirde bağımsız hareket etmelerini sağlayacak kararlar yer almaktadır.
EP-9	Aberdeen (İskoçya)	<i>Child Friendly Cities Action Plan</i>	2020	Yerel yönetim ve UNICEF UK	Çocuk haklarının gözetildiği, çocukların kararlara katılmalarının sağlandığı, yaşam kalitesi yüksek bir kent amaçlanmaktadır.
EP-10	Houston (ABD)	<i>City of Houston Child Friendly Cities Initiative Action Plan</i>	2022	Yerel yönetim	Çocukların değer ve saygı görmesi, onlara adil ve eşit yaklaşılması, hizmetlerin iyileştirilmesi ve yaşam alanı konforlarının artırılması amaçlanan kent ölçeğinde bir eylem planıdır.
EP-11	Redbridge (İngiltere)	<i>Child Friendly Redbridge Action Plan 2021-2023</i>	2022	Yerel yönetim ve UNICEF UK	Çocuk ve gençlerin kendileriyle ilgili hizmetleri ve alanları oluşturmalarını hedefleyen, kent ölçeğinde bir eylem planıdır.
EP-12	Nottingham (İngiltere)	<i>Nottingham's Child Friendly City Action Plan 2023 - 2025</i>	b.t.	Yerel yönetim ve UNICEF UK	Her yaştan çocukların ve sorumlu yetişkinlerinin bulunduğu odak gruplarla görüşülerek çocuk dostu yaşam alanlarına ilişkin stratejiler oluşturulmuştur.
EP-13	Minneapolis (ABD)	<i>2023 Minneapolis Local Action Plan (2023)</i>	2023	Yerel yönetim	Kent ölçeğinde hazırlanmış bir eylem planıdır.
EP-14	Decatur (ABD)	<i>Local Action Plan for Youth Child Friendly Cities Initiative</i>	2023	Yerel yönetim	Eylem planında çocuk ve gençlik meclisleri ön plandadır.
EP-15	Lambeth (İngiltere)	<i>Child Friendly Lambeth Action Plan</i>	2023	Yerel yönetim	Çocuk Dostu Lambeth için hazırlanan eylem planında çocuk hakları ve eşitlik konuları temelinde eylemler belirlenmiştir.
EP-16	Cardiff (Galler)	<i>Recognition Assessment Outcome Report: Cardiff</i>	2023	Yerel yönetim ve UNICEF UK	UNICEF tarafından çocuk dostu kent olarak tanımlanan Cardiff için hazırlanan eylem planında BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin yedi ilkesi ile UNICEF CFCI'n 6 parametresi eşleştirilmektedir.
EP-17	Petaling Jaya (Malezya)	<i>Child-Friendly Cities Initiative (CFCI) in Petaling Jaya City Action Plan</i>	2023	Yerel yönetim ve UNICEF Malezya	Eylem planıyla aynı yıl bölgede ve ülkede ilk çocuk dostu kent unvanına sahip kent olmuştur.
EP-18	Leeds (İngiltere)	<i>Child Friendly Leeds: 12 Wishes Action Plan 2023-2024 /Child Friendly Leeds: 12 Wishes Action Plan</i>	2023 /2025	Yerel yönetim	uzun yıllar çocuklarla yapılan çalışmalarla kısa ve uzun vadeli planlanmış eylemlerin güncel halidir ve 2025 yılında bazı değişikliklerle güncellenmiştir.
EP-19	Vaasa (Finlandiya)	<i>City of Vaasa's Child-Friendly City Action Plan 2023-2025</i>	2024	Yerel yönetim	Kentin önceliğinin çocukların ve gençlerin refahı olduğunu belirtmekte ve güvenli çevre, kaliteli hizmet ve iyi koşullar sunmayı hedeflemektedir.
EP-20	Manchester (İngiltere)	<i>Child Friendly City: Report for Resolution</i>	2024	Yerel yönetim	Çocuk dostu kent için çocuk ve gençlerle kategorileri belirlemişlerdir.
EP-21	Mount Barker (Avustralya)	<i>Child and Youth Action Plan 2024-2028</i>	2024	Yerel yönetim	Farklı yaş gruplarıyla farklı etkileşimler sonucunda edinilen bilgilerle hazırlanmıştır.
EP-22	Bonn (Almanya)	<i>Kinderfreundliche Kommune Bonn: Aktionsplan 2025-2027</i>	2024	Yerel yönetim	2023 yılında çocuklarla ve gençlerle yaptığı anket çalışmalarından yola çıkarak eylem planı hazırlamış ve 2025 yılında "Çocuk Dostu Belediye" unvanını kazanmıştır.
EP-23	12 kent (Türkiye)	<i>IKEA-UNICEF Çocuk Dostu Kentler</i>	b.t.	<i>IKEA-UNICEF ve yerel yönetimler</i>	Bitlis, Bornova (İzmir), Eyyübiye (Şanlıurfa), Giresun, Lüleburgaz (Kırklareli), Mamak (Ankara), Manisa, Mersin, Yüreğir (Adana) yerel yönetimleriyle Çocuk Eylem Çalıştayı gerçekleştirilerek Çocuk Eylem Planları geliştirilmiştir.
EP-24	Karşıyaka (İzmir)	<i>Çocuk Dostu ve Oynanabilir Karşıyaka Eylem Planı</i>	2024	Yerel yönetim	Çocuklar için çocuklara söz hakkı vererek daha güvenli, erişilebilir ve yaratıcı mekânlar sunmayı hedefleyen ilçe ölçeğinde bir çalışmadır.

Dünya genelinde çocuk dostu kent olma yolunda adımlar atan ve bunu eylem planları üzerinden somutlaştırmaya çalışan yerel yönetimler olduğu görülmektedir. Türkiye’de de çocuk dostu kent yaklaşımı modelinin oluşturulması için ilk olarak 12 ilde çalışmalar başlamıştır (Berkün, 2019; Topsümer, vd., 2009). Ancak yalnızca iki kentte “eylem planı” olarak ele alınan stratejik belgeler üretilmiştir. 2000’li yılların ilk çeyreğinden itibaren başlayan bu süreç, stratejik ilerlemenin yanı sıra çocuk odaklı mekânsal dönüşümün planlı bir biçimde gerçekleşmesi için de önemli bir başlangıçtır. Ancak, eylem planlarının sayısı, planlarda hedeflenen eylemlerin uygulanma düzeyi ve başarısı kadar, mekânsal kararlara yönlendiriciliğinin yeterliliği de tartışılmaktadır. Bu çalışma bu tartışmalar için bir veri sunmayı, stratejik hedeflerin mekândaki eylemleri nasıl şekillendirebileceği ve UNICEF’in belirlediği çocuk dostu kent ilkelerine ne şekilde katkı vereceğini irdelemeyi amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Bilimsel yazında çocuk dostu kent, kentsel sürdürülebilirliğin temel bir bileşeni olarak ele alınmakta; kentsel tasarım (Peden, 2008; Montgomery, 2013; Shaftoe, 2012; Chawla, 2016) sosyoloji (Viner, vd., 2012; Hart, 1992), halk sağlığı (Viner, vd., 2012; e Silva ve Steffen, 2019; Barton, vd., 2015; Chawla, 2016; Montgomery, 2013), eğitim (Shaftoe, 2012), yönetim (Hart, 1992) gibi farklı disiplinlerin ilgi alanlarına dayandırılmaktadır. National Institute of Urban Affairs (2017); çocuk dostu kent için farklı disiplinlerin değerlendirmelerini ve dünyada çocuk dostu kent amacıyla uygulamalar yapan kentlerin yaklaşımlarını göz önünde bulundurarak kentin planlanmasında çocuğun katılımını önemseyen, çocuklar için yapılacak düzenlemeler kapsamında ayrı bir bütçe oluşturan, mekânsal kullanımlara yürüyerek erişimi önceleyen, güvenli sokak ve kamusal alanı ön planda tutan, farklı paydaşları bir araya getiren bir yönetim sisteminin gerekliliğini vurgulamaktadır. Gill (2021) ise bu sistemi geliştirerek, çocuk dostu kentin yapı taşlarının (1) çeşitlilik, eşitlik ve kapsayıcılık, (2) vizyon ve değerler, (3) çocukların katılımı, (4) mahallenin / semtin odağı, (5) doğru insanlar ve politikalar, (6) varsaymak, ne var sayılacak, (7) düzenleme, yönetim ve koruma, (8) fırsatlar ve (9) programlama prensiplerine dayanması gerektiğini ve bu prensiplerin ise “sokaklar” – “yürüyüş ve bisiklet ağları” – “kamusal alanlar” – “konut alanları”nda sağlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Ancak çocuk dostu kent için oluşturulan parametreler henüz yeni olup, farklı çalışmalarda farklı ele alışlarla oluşturulmaktadır. Bu nedenle bu çalışma, yerele indirgenmesi hedeflenen stratejilerin, stratejik belgeler ve eylem planlarında sunulan hali üzerinden bir değerlendirme yapmayı ve ele alınan stratejiler üzerinden çocuk dostu kent için gerekli parametreleri bir havuzda toplamayı önclemiştir.

Tematik İçerik Analizinde Kullanılan Parametreler ve Örneklemi Oluşturan Eylem

Planlarının Seçimi

Çalışmanın ilk aşamasında çocuk konusunda öncülük eden uluslararası ve ulusal kurumların (UNICEF ve T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı) çocuklara yönelik hazırladıkları yasal belgeler incelenmiştir. Bunun nedeni dünyada ve ülkemizde çocuk dostu kent eylem planı hazırlayan yerel yönetimlerin çoğunlukla bu parametreleri kabul alması ve bu parametreler üzerinden mekânsal düzenlemeleri hayata geçirmesidir. Bu kapsamda öncelikle, UNICEF’in çocuk dostu kent için gerekli olduğunu ileri sürdüğü parametreler ve içerikleri incelenmiştir. Ardından Türkiye’deki kentlerin eylem planlarına yön veren T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın ön plana çıkardığı parametreler, UNICEF parametreleriyle karşılaştırılmış ve stratejik planlara yön veren parametreler havuzu genişletilmiştir. Bu parametreler içerikleriyle beraber Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. UNICEF ve T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın ele aldığı Çocuk Dostu Kent Parametreleri ve içerikleri (Kaynak: Yazarlar).

Çocuk Dostu Kent Parametreleri	Kaynak	İçerik
Kültür	UNICEF	Tüm insanların bilinçli olarak çocuk haklarına dolayısıyla da çocuklara saygı duyması ve çocukların bunu hissetmesi
İletişim	UNICEF	Kentte çocuk hakları ve çocuk ve aileleri etkileyecek kararlar hakkında bilgilendirmelerle farkındalık kazandırılması
İş Birliği ve Liderlik	UNICEF	Kentin çocuklar için daha iyi bir yer olması sürecinde yetişkinlerin, sivil toplum örgütlerinin, kamu ve özel kurum ve kuruluşların iş birlikleri
Koruma ve Güvenlik	UNICEF	Çocukların okul güzergahlarında, toplu taşımada, mahallede, şehirde güvende hissetmesi
Sağlıklı Büyüme	UNICEF	Çocukların yaşlarının gerektirdiği fiziksel, zihinsel ve sosyal ihtiyaçları doğrultusunda gelişebileceği düzenlemeler (oyun ve eğlence keyfi) sunulması
Eğitim ve Öğrenme	UNICEF	Okula devam edemeyen çocuklarda dahil olmak üzere tüm çocukların bilgi edilmesi
Katılım	UNICEF	Çocukların kendilerini ve çevrelerini ilgilendiren kararlarda doğrudan söz sahibi olması
Yenilik	UNICEF	Çocukların çağı getirdiği gelişmeler ve teknolojilere erişimi
Çocuk Dostu Hizmetler	UNICEF	Merkezi ve yerel yönetimlerin çocuğun ihtiyaç duyduğu kamusal ve sosyal hizmetler
Eşitlik ve Dahil Edilme	UNICEF	Çocuklara karşı geçmiş, kültür, yetenek vb. konularda dolaylı ya da doğrudan ayrımcılığın ortadan kaldırılması, çocukların eşit muamele görmesi
Sağlık	UNICEF	Çocukların fiziksel, zihinsel ve ruhsal sağlık hizmetlerine erişimi
Aile ve Aidiyet	UNICEF	Çocuk hakları temelli çocuklara ve ailelere yönelik hizmetler sağlanması, çocuk bakımı konusundaki karar süreçlerinde çocukların yer alması
Yer	UNICEF	Çocukların güvende ve iyi hissettikleri mekanların yaratım süreçlerinde yer alması, onlara kapsayıcı, erişilebilir ve uygun fiyatlı aktiviteler sunulması ve iklim değişikliğiyle mücadelede yer almalarının sağlanması
Çocuk Hakları ve Çocuk Katılımı	T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Çocuk hakları konusunda bilinç ve farkındalık kazandırmanın yanı sıra çocuğun görüşünün alınması ve çocuğun karar mekanizmasına katılımı
Çocuk Dostu Adalet	T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Çocukların korunması ve suçlu çocukların cezalandırılması
Aile ve Çocuğa Yönelik Koruma ve Destek Hizmetleri	T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Ebeveynlik becerilerinin geliştirilmesi, ailenin güçlendirilmesi ve çocuğun gelişiminin desteklenmesi ve korunması hizmetleri
Alternatif Bakım Hizmetleri	T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Korunmaya muhtaç çocuklara dair hizmetler
Afet, Kriz ve Acil Durumlardan Etkilenen Çocuklara Yönelik Hizmetler	T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Refakatsiz yabancı çocuklar dahil afet, kriz ve acil durumlardan etkilenen çocuklara yönelik hizmetler
Bilgi Teknolojilerine Erişim ve Güvenli İnternet Kullanımı	T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	Çocukların dijital ortamın risklerinden ve gelişimini olumsuz etkileyebilecek içeriklerden korunması

İkinci aşamada, birinci aşamayı oluşturan tündengimsel incelemenin ışığında yurt dışı ve Türkiye’de yerel yönetimlerin çocuklar için hazırladığı eylem planları üzerinden tümevarımsal incelemeler yapılmıştır. Bu aşama için öncelikle 2025 yılına kadar yayınlanmış olan yayınlar için farklı arama motorlarında “çocuk dostu kent eylem planı”, “çocuk dostu eylem planı”, “child friendly city action plan”, “child friendly action plan” ibareleriyle aramalar yapılmıştır. Her ibare için ilk 10 sayfa incelenmiştir. Her sayfada 10 web sayfası bulunmaktadır. Bu doğrultuda toplamda 400 (10x10x4) web sayfası incelenmiştir. İncelenen web sayfalarının bazıları doğrudan eylem planlarına ulaşmayı sağlamıştır. Ancak bazıları sadece eylem planının varlığının bilinmesini sağlamış, bu durumda adı öğrenilen eylem planına erişmek için tekrar arama yapılmıştır. Erişilen belgeler içerisinde çalışma kapsamına uygun, yerel yönetimler tarafından hazırlanmış olan çocuk dostu kent eylem planları incelenmiştir.

Ulaşılan bazı belgeler; strateji belgesi niteliği taşıdığından (The Vienna Children and Youth Strategy 2020–2025, 2020: Viyana, Avusturya; Safe & Supported The National Framework for Protecting Australia's Children 2021–2031, 2021), bazıları hükümetlerce ulusal ölçekte ya da eyalet ölçeğinde hazırlandığından (Combined Action Plan For Children And Young People, 2018: Man Adası; Albanian Child Friendly Cities Action Plan 2016-2018, 2016: Arnavutluk; Strategy And Action Plan For Child Friendly Municipality, b.t.: Kosova; Safe & Supported First Action Plan (2023-2026), 2022; Alberta Child and Youth Well-Being Action Plan, 2022), bazıları ise hem strateji belgesi hem de ulusal ölçekte olması nedeniyle (Children and Young People's Strategy 2017-2027 (2016-Kuzey İrlanda) ele alınmamıştır. Tüm bunlara ek sivil toplum kuruluşu ve vakıfların hazırladığı belgeler, “National /

Ulusal” ibaresiyle başlayanlar eylem planları ve mahalle, okul çevresi gibi ölçeklerde hazırlanan eylem planları da örnekleme dahil edilmemiştir. Bu doğrultuda yerel yönetimlerce hazırlanmış olan ve ikisi Türkiye’den olmak üzere toplam 24 eylem planı, bu çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Tematik İçerik Analizi ile Kategorilerin Oluşturulması

Çalışma kapsamında Dünya’da ve Türkiye’de “Çocuk Dostu Kent” kavramını benimseyen, kent ölçeğinde ve yerel yönetimlerle ilgili birimlerin ürettiği eylem planları ile uluslararası ve ulusal mevzuat incelenmiş ve tümdengelimsel ve tümevarımsal birliktelikle yansıtıcı tematik içerik analizi yöntemiyle çocuk dostu kent parametreleri teması odağında değerlendirilmiştir. İçerik analizi, belirli bir miktarda verinin desen, tema, varsayım ve anlamlar çıkarma amacıyla ayrıntılı ve sistematik biçimde incelenmesi şeklinde tarif edilebilmektedir (Leedy ve Ormrod, 2005; Neuendorf, 2002; Berg ve Lune, 2019). Tematik içerik analizi, anlamların temalandırılmasını, analiz edilmesini ve raporlanmasını gerektiren bir yöntemdir (Boyatzis, 1998). Bu analiz yöntemi esneklik ve kuramsal özgünlük imkânı tanımaktadır. Çalışmanın yöntemi olarak son yıllarda yaygınlığı artan Braun ve Clarke’ın (2006) yayınladığı makalelerinde ileri sürdüğü “yansıtıcı tematik içerik analizi” seçilmiştir (Hınız ve Yavuz 2023; Hınız, 2022; Braun ve Clarke, 2006, 2019). Bu yöntemde verinin çokluğu değil, çıkarımların zenginliği ön planda olup (Braun ve Clarke, 2021), tümdengelimsel ve tümevarımsal yöntemlerin harmanlanarak kullanılması, çalışmaların kuramsal katkısını arttırmaktadır (Hınız, 2022). Bu çalışmada da yansıtıcı tematik analiz yöntemi yerel yönetimlerin eylem planlarını geliştirirken hangi kategoriler üzerinden değerlendirme yaptığı sonucuna ulaşmak için tercih edilmiştir. Seçilen kategorilerin açıklanabilmesi için ise literatürde de kullanılan (Hınız, 2022) kod kitabı (tema tablosu) oluşturulmuştur. Literatürde tematik analiz kullanan çalışmalarda (Hınız ve Yavuz, 2023, Hınız, 2022; Creswell ve Clark, 2017; Marshall ve Rossman, 2014) kod tablolarında veriler; tema, alt tema, alt temalara ilişkin örnek kodlar ve örnek alıntılar şeklinde gruplandırılabilir. Bu çalışmada da benzer bir yöntem kullanılmıştır.

Yansıtıcı tematik içerik analizinin araştırma prensipleri doğrultusunda çalışmanın örneklemini oluşturan 24 eylem planı sistematik şekilde birden fazla kez gözden geçirilmiş, geri beslemeli/karşılıklı etkileşimli bir süreç içerisinde analiz edilmiştir. Bu süreçte, eylem planlarının stratejilerindeki içerikten çıkarılan anlamlar doğrultusunda kavramlar geliştirilmiş, kodlar ve kategoriler “Çocuk Dostu Kent Parametreleri” teması altında belirlenmiştir. Kodların eylem planı kararlarında bir kez geçmesi ele alınması için yeterli sayılmıştır. Bu nedenle bazı stratejiler birden fazla kod ve/veya kategori altında yer almıştır. Bu verilerin raporlanmasıyla analiz tamamlanmıştır. Bu doğrultuda hazırlanan kod anahtarı Tablo 3a ve 3b’de sunulmuştur.

Tablo 3a. İncelenen eylem planları üzerinden “Çocuk Dostu Kent Parametreleri” temasıyla hazırlanmış kod anahtarı (Kaynak: Yazarlar).

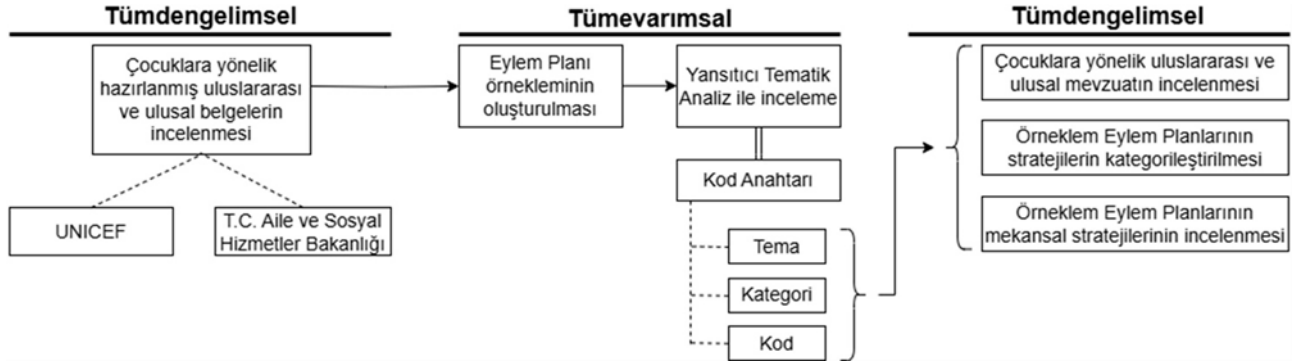
Kategori	Kod	Örnek Kod Alınları
Katılım	Kararlara katılım	Çocukların ve gençlerin karar alma süreçlerini ölçülebilir şekilde etkilemelerini sağlayacak kalıcı mekanizmalar kurun. (EP-16)
	Yaratma ve tasarım sürecinde çocuk katılımı	Sokakları yeniden tasarlama oturumlarına katılan gençler (EP-15)
	Planlama sürecinde çocuk katılımı	Çocukları ve gençleri Ghent Master Planı'nın (Ghent için Oda) taslağının hazırlanmasına dahil edin. (EP-2)
	Proje sürecinde çocuk katılımı	Çocukların ve gençlerin yeni mekanları şekillendirmeye katılımı, projelerin başlangıcında katılımla en baştan başlamalı ve doluluk sonrası analize kadar devam etmelidir. (EP-8)
	Çocuk Meclisi	Her kademede okuldan çocuk meclisine katılımı sağlamak. (EP-24)
Koruma ve Güvenlik	Çocuk koruma	Güvenlik açıklarını belirleyin ve ele almak için plan yapın (EP-9)
	Çocuk bakımı	Bakılan çocukları ve bakımdan ayrılanları desteklemek için uygun uygulamaların kapsamının belirlenmesi. (EP-15)
	Çocuk güvenliği	Çocukların ve gençlerin kendilerini güvenli tutmalarına yardımcı olun. (EP-5)
	Güvenli ortam	Hem okul bahçesi düzeni hem de okul erişilebilirliği açısından güvenli bir okul ortamı (EP-1)
	Yol güvenliği	Tüm yerel okulların çevresinde yol güvenliği kampanyaları yürütün, bilgileri önemli topluluk düzeyinde dağıtın ve uygun tabelaların sağlayın. (EP-7)
	Acil durum	Çocuk dostu acil durumlara hazırlık ve müdahale çabaları konusunda yerel, ilçe ve eyalet düzeyindeki ortaklıkları genişletin. (EP-13)
	Aile içi şiddet	Aile içi şiddeti önleme programlarının veya girişimlerinin pilot uygulamasını araştırın. (EP-4)
	Okullarda zorbalıkla mücadele	Zorbalık ve ayrımcılık hakkında okullar, çocuklar ve gençlerle paylaşılabilecek bir video hazırlamak için gençlerle birlikte çalışın. (EP-18)
	Cinsel taciz/istismar	Gençlerle taciz edici davranışları tanıma konusunda atölyelerin pilot uygulaması (EP-15)
	Dijital kötülüklerden koruma	Çevrimiçi güvenlik için çocuklar ve gençler için bir destek programı geliştirin. (EP-6)
	Suçlu çocuklar	Gençleri bıçak suçlarından caydırarak ve bıçak suçuyla bağlantılı suçluları eğitmek ve rehabilite etmek için bir eğitim paketi sunmak için Gençlik Suçluları Servisi ile çalışın. (EP-6)
	Adalet sisteminde çocuk	Lambeth genelinde durdurma ve arama hakları kartlarının tam olarak yaygınlaştırılması ve daha fazla bilgi (EP-15)
	Çocuk ve polis ilişkisi	Okullarda yapılan polis ziyaretlerinin sayısını artırmak için okullarla birlikte çalışın, böylece çocukların ve gençlerin polis memurlarıyla konuşmak için zamanları olur. (EP-6)
	Aile ve çocuk	Çocukların ve gençlerin sağlığı ve refahı için önemli olan aile bağlantılarını güçlendirmeye amaçlayan ilgili girişimler veya programlar sunma konusunda okullarla ortak olma fırsatlarını araştırın. (EP-4)
	Ebeveynlere yönelik adımlar	Çevrimiçi ebeveyn portalı geliştirmeye devam edin. (EP-4)
Sağlık	Sosyal yardım	Sosyal yardım alan bölge çalışanlarından oluşan bir ekip oluşturun (sokak köşesi çalışanları, okul gözçüleri vb.). (EP-2)
	Yoksullukla mücadele	Yoksulluğun etkisini azaltmak ve projeler, girişimler ve programlarla nasıl iş birliği yapabilecekleri konusunda konseyin çalışmalarına ölçileri dahil etmek (EP-18)
	Fiziksel sağlık	Fiziksel ve zihinsel sağlık sorunları yaşayan çocukları, gençleri veya aileleri belirlemeye ve uygun hizmet ve desteklere yönlendirmeye devam edin. (EP-4)
	Mental sağlık	Okul saatleri dışında bir ruh sağlığı kaymak ofisi oluşturun. (EP-14)
	Beslenme	Çocuklarda obezite ile mücadele için bir sistem yaklaşımı benimseyin. (EP-11)
	Egzersiz teşvik	Yaşanabilir bir okul ortamının ve daha fazla egzersizin bir parçası olarak 'yetişkinler ve çocuklar için bisiklet' kursları (savunmasız hedef gruplara yönelik) düzenleyin. (EP-2)
	Aktivite	Spor hizmetleri, temel eğitime rehberlik ve bireyselleştirilmiş fiziksel aktiviteler sağlayarak, özellikle dışlanma riski taşıyan ve fonksiyonel kapasitesi düşük olan çocuklara odaklanmaktadır. (EP-19)
	Hamilelik ve bebeklik / ebeveynlik	Doğum öncesi ve doğum hizmetlerinden bebeklik dönemine ve okul hazırlığına kadar çocuklar ve aileler için hedef desteği (EP-5)
	Hava kirliliği	Hava kirliliğine maruz kalma ve trafik kazaları da dahil olmak üzere Belfast'ta yer ve çocuk sağlığı arasındaki bağlantıları belirleyen bir haritalama çalışması yapın. (EP-3)
	Okulda sağlık politikaları	Okul Ruh Sağlığı Konferansı sunmak (EP-10)
	Sağlıkla ilgili çocukların bilgilendirmesi	Çocuklar ve gençler için çevrimiçi kaynakları teşvik edin ve ruh sağlığı bilinçlendirme programlarına erişimi kolaylaştırın. (EP-7)
	Ek ihtiyacı olan çocuklar	Ek ihtiyaçları olan çocuklar için erken teşhis, uygun müdahale ve yönlendirmeyi teşvik edin ve sağlayın. (EP-4)
	Çocuk sağlığı	Çocukların ve gençlerin pozitif, bütünsel ve sağlıklı bir yaşam tarzını desteklemek için yerel sağlık faaliyetlere ve hizmetlere katılabilirliklerini hedefleyeceğiz. (EP-12)
	Boş zaman, spor ve kültür tesislerinde bariyer kontrolü (engelli olan ve olmayanları kapsama). (EP-22)	Boş zaman, spor ve kültür tesislerinde bariyer kontrolü (engelli olan ve olmayanları kapsama). (EP-22)
Eşitlik ve Dahil Edilme	Ayrımcılık yapmama	Yüreğir Belediyesi Suriyeli çocuklara yönelik pek çok etkinlik düzenleyecektir. (EP-23)
	Dahil edime	Engelli çocuklara yönelik adımlar
	Engelli çocuklara yönelik adımlar	Petaling Jaya'da engelli çocuklar ve ergenler de dahil olmak üzere tüm yaşlardaki tüm çocuklar için güvenli ve yeterli kapsayıcı parklar ve oyun alanları sağlayın. (EP-17)
	Ayrımcılıkla mücadele için farkındalık çalışmaları	Çocukların ve gençlerin Newcastle'daki farklı kültürler ve topluluklar hakkında bilgi edinmeleri için fırsatlar yaratın. (EP-6)
	Eğitime erişim	Yerel hizmetlerin ve merkezlerin teşvik edilmesi yoluyla kaliteli erken çocukluk eğitime erişen çocuk sayısının artırılması. (EP-7)
Eğitim	Okuldan dışlanma ve uzaklaştırma	Gençlerin okula yeniden katılmalarını destekleyen stratejileri belirlemek için Yarra'daki 'okul dışlanmasını' araştırın. (EP-4)
	Spor eğitimi	Gençlik spor koordinatörlerinin sayısının artırılması, yeni temalara (çeşnilik, gençlik futbolunun sosyal rolü vb.) dikkat edilmesi. (EP-2)
	Mesleki eğitim	Ortaöğretimin son yıllarında girişimcilik ruhunu ve girişimciliği teşvik etmek için ayrıntılı eylemler (öğrenciler için girişimcilik yarışmaları, eğitici Ghent girişim oyunu vb. dahil). (EP-2)
	Okullarda bilinçlendirme etkinlikleri	Haklara Saygılı Okullar Odülü'nün uygulanması yoluyla çocuklara ve gençlere okullarda çocuk hakları öğretin. (EP-16)
	Anaokulu	Anaokuluna katılımın önündeki engelleri belirleyin ve yerel tepkiler geliştirin. (EP-4)
	Etkinliklerle eğitim	Çocuklar ve gençler için eğitim ve beceri kursları (EP-17)
	Eğitime destek	Eğitim, gelişim ve yetenek stratejisine işbirlikçi ortaklık çalışmaları aracılığıyla değer katmak (EP-5)
	Genç işsizliğiyle mücadele adımları-istihdam	Gençlik istihdam kurumunun daha da geliştirilmesi (EP-22)
	Çevre ve sürdürülebilirlik	2038 yılına kadar sıfır karbon olma hedefimizi destekleyecek aktif seyahat, okul sokakları ve çocuklarla ve gençlerle ortaklaşa üretilen diğer yeşil girişimlerin artırılması. (EP-20)
	İklim	Gençlerin en iyi iklim eylemini kutlamak için ödülleri verin. (EP-18)
Çevreci Yaklaşım	Ağaçlandırma	İlçe genelinde 11 ilkokulda okul ağaç dikme programı (EP-11)
	Hava kalitesi	Kentsel yeşilendirme kullanımı, yayaalar ve taşıt yolu arasında bir tampon bölge oluşturmak ve potansiyel olarak drenaj ve hava kalitesini iyileştirmek için düşünülmüştür. (EP-8)
	Oyun alan	Hem resmi hem de tesadüfi oyun alanı, çeşitli yaş ve yeteneklere hitap etmeli ve iyi risk seviyeleri içermelidir. (EP-8)
	Oyun altyapısı ve oyun ekipmanı	Oyun Elemanı olarak da kullanılabilecek plastik öğeleri (kule, köprü) tasarlamak (EP-24)
	Spor alanları	İlçe odaklı spor salonlarının sayısının daha da genişletilmesi. (EP-2)
Oyun ve Boş Zaman	Çocuk rotası	Brugse Poort bölgesinde bir çocuk rotası (oyun durakları ile) elde edin. (EP-2)
	Oyun sokağı	Trafikte kapalı / kalıcı oyun sokakları oluşturmak (EP-24)
	Kültür ve sanat düzenlemeleri/etkinlikleri	Kültür ve kütüphane hizmetleri çocuklar için kültürel etkinlikler düzenlemektedir. (EP-19)
	Eğlence	Dijital oyun girişimlerinin sunulması (EP-15)
	Spor programları	Katılımı ve sağlığı yaşam tarzlarını teşvik eden uygun fiyatlı spor ve rekreasyon programları sağlayın. (EP-7)
	Boş zaman	14 yaşına kadar olan çocukların ve gençlerin boş zaman programlarına katılımını artıran pilot girişimler. (EP-4)

Tablo 3b. İncelenen eylem planları üzerinden “Çocuk Dostu Kent Parametreleri” temasıyla hazırlanmış kod anahtarı (Tablo 3a’nın devamı) (Kaynak: Yazarlar).

Kategori	Kod	Örnek Kod Alıntıları
Yer-Mekân Düzenleme	Kamusal alan	Gençler için kamusal alanların yeniden canlandırılması (EP-22)
	Açık alan	Açık havada paylaşılabilir ve ortak alanlar için alanı en üst düzeye çıkarmalı ve oyun aktivitelerine yönelik yasaklardan kaçınılmalıdır. (EP-8)
	Yeşil alan	Alansal olarak yeşil bölgelerin oluşturulması. (EP-24)
	Parklar	Yeni bölge parklarına yatırım yapın ve mevcut bazı parkları yükseltin. (EP-2)
	Kaldırım düzenlemesi	Gençler kaldırımı stratejisinin bir parçası olarak parkletlerin ortak tasarımı yapmalı. (EP-15)
	Sokak tasarımı	Genişletilmiş kaldırımlar ve paylaşılabilir yüzeyler, çocukların doğrusal olmayan, kıvrımlı hareket modellerine izin vermek için sokak tasarımında temel hususlar olmalıdır. (EP-8)
	Çocuk dostu sokak ağı	Her mahallede çocuk dostu bir sokak ağı oluşturmak için, her sokağın en az bir tarafının en az 3 m (10 ft) genişliğinde bir kaldırımı sahip olması esastır. (EP-1)
	Çocuk dostu dış mekân/yer altyapısı	Çocuk dostu mahalleleri teşvik eden tasarımı teşvik edin. (EP-4)
	Aydınlatma	Çocuklar ve gençler tarafından geceleri güvensiz olarak tanımlanan yerlerde iyileştirilmiş sokak aydınlatması. (EP-20)
	Temizlik düzenlemeleri	Çöp kovaları / geri dönüşüm kutularının mahallelere / çocuk mekânlarına kazandırılması. (EP-24)
	Bitkilendirme	Sokaklarda ağaçlandırmaların yapılması. (EP-24)
	Kentsel Mobilya	Bir duvar bahçesi, duvara karşı park bankı veya oturmak için alçak duvar, eşik alanı için uygun seçenekler sunar. (EP-1)
	Tampon bölge	Mümkün ve uygun olduğunda, bisiklet şeritleri, iki anayol arasında önemli bir tampon olacak şekilde yoldan ayrılmalıdır. (EP-8)
	Okul yerleşimi	Birkaç okulda ek yerler sağlayın ve ekstra okullar inşa edin. (EP-2)
	Okul bahçesi	En az 300 m ² (328 sq yd) yüzölçümü ile okul bahçesindeki yüzey alanı ile 2: 1 yeşillik arasında bir oran. (EP-1)
Erişim/ Ulaşım	Konut çevresi	Uygun tipolojiler için, pasif gözetimi artırmak için ön kapılar bir caddenin veya açık sosyal alan boyunca birbirine bakmalıdır. (EP-8)
	Çocuk Yuvası	Yuva sayılarını artırın. (EP-2)
	Konut/Ev	Merdiren boşlukları, lobiler ve koridorlar, sezgisel yol bulmayı sağlamak için doğal aydınlatma, cömert genişlikler ve farklılaştırılmış tasarımlarla çocuklar ve gençler tarafından denetimsiz kullanıma izin verecek şekilde tasarlanmalıdır. (EP-8)
	Kapalı alan/çift mekan	Koridorlar ve giriş holü geniş olmalı, iç mekanda oynamaya ve bisikletlerin, scooterların ve bebek arabalarının güvenli bir şekilde saklanması için verimlidir. (EP-8)
	Çocuk dostu projeler geliştirme / Çocuk dostu tasarım	Gençlerin endişelerini ele alan bir dizi çocuk dostu tasarım ikesi geliştirin ve bunları yeni gelişmelere ve yenilenme planlarına uygulayın. (EP-11)
	Aktif ulaşım	Şehir için sürdürülebilir aktif seyahat planlarına bağlı kalın. (EP-16)
	Yol güvenliği	Tüm okulların her 2 yılda bir (öncelikli bir alan dahilindeyse yılda bir) yol güvenliği eğitimi aldığından emin olun. (EP-18)
	Hız azaltma	Hız azaltma önlemleri ve geçiş yasağı bölgeleri (EP-1)
	Trafik sakinleştirici	Okulların etrafındaki sokaklarda zamanlı sokak kapatmaları getiren okul dışı sokaklar programının uygulanması (ek 5 okul sokağı) (EP-15)
	Trafik verileri	Potansiyel olarak yeri bir gösteri girişimi yaklaşımı aracılığıyla, a) trafik hacimlerini ve b) mahallelerdeki karayolu trafik yarılanmalarının belirleyicilerini ele almak için koordineli bir yaklaşım geliştirmek için çalışma bulgularını kullanın. (EP-3)
	Yayaya yönelik düzenlemeler	Trafik güvenli yürüyüş rotalarının oluşturulması / trafik sakinleştirici ve paylaşılabilir sokaklar tasarlanması (EP-24)
	Bisiklet yolu ve altyapısı	Bir parka, açık alana veya okula yürüyerek ve bisikletle erişimi iyileştirmeyi amaçlayan bir gösteri projesi belirleyin. (EP-3)
	Bisiklet parkı	Okul yakınında / önünde / bahçesinde bisiklet park alanları (EP-24)
	Toplu taşıma	Go North East ile birlikte çalışın, böylece çocuklar ve gençler, filolarının iç tasarımını etkileyerek filonun çocuklar ve gençler için daha kullanıcı dostu olmasını sağlayabilir (EP-6)
	Erişilebilirlik	Çocuk dostu erişilebilirliği artırma planlarının uygulamaya konulmasına başlayın. (EP-15)
İş Birliği	Kurumlar iş birliği	Gençlerin arzu ettiği hizmetleri, bilgileri veya faaliyetleri tasarlamak, inşa etmek veya sağlamak için finansmanı destekleyecek potansiyel ortakları belirleyin. (EP-21)
	Profesyonellerle/ Yetkililerle iş birliği	Çocuk hakları, ihtiyaçları ve görüşleri karar alma süreçlerine dahil edilir ve konsey içindeki ve dışındaki liderler tarafından anlaşılır ve değer verilir. (EP-20)
	Bireylerle iş birliği	Newcastle’da büyümenin görüşlerini ve deneyimlerini almak için yıllık bir ‘Newcastle Çocuk anketi’ oluşturun. (EP-6)
	Çocuklarla iş birliği	Daha fazla oyun alanı ve yenilikçi ekipman geliştirmek ve tasarlamak için çocuklar ve gençlerle daha fazla odaklanılmış işbirliği (EP-15)
	Gençlerle iş birliği	İlçe genelinde politika değişikliğini ve devam eden araştırmaları desteklemek için daha fazla kanıt elde etmek amacıyla gençlerle birlikte çalışma koordine edilmektedir. (EP-15)
	Gençlerle girişimlere dahil edilmeleri için iş birlikleri	Gençleri yeni girişimler kapsamına dahil etmek ve muhtemelen proje sübvansiyonu yoluyla onları desteklemek. (EP-1)
	Aileyle iş birliği	3. adımda seçenek(ler) uygun görülürse, uygulanabilir seçenek(ler) konusunda gençlere, ailelere ve hizmet sağlayıcılara danışın. (EP-21)
	Şehir genelinde/Mahalleyle iş birliği	Farklılık kazandırmak için çocuk / ebeveynlerden ve mahalle sakinlerinden sokak temizlik ekiplerinin kurulması ve belirli günlerde temizlik etkinliklerinin yapılması. (EP-24)
	İşverenlerle iş birliği	Çocukların ve gençlerin iş deneyimi yaşamaları için fırsatlar yaratmak amacıyla işverenlerle birlikte çalışın. (EP-16)
	Farklılık çalışmaları	Çocuk istismarına ilişkin farkındalık artırma programı (EP-17)
İletişim	Çocuklarla iletişim/etkileşim	Çocuklarla ve gençlerle iletişim kurma yöntemlerimiz erişilebilir ve kapsayıcıdır ve daha geniş bir çocuk ve genç yelpazesine ulaşır. (EP-20)
	Çocukları bilgilendirme	Manchester’da daha fazla çocuk ve genç çocuk hakları hakkında bilgi sahibi (EP-20)
	Aileleri bilgilendirme	Çocuklar, gençler ve aileleri için bilgiye erişimi iyileştirmeye yönelik araç ve yöntemleri araştırmak (EP-4)
	Çocuklarla etkileşimdeki yetişkinlerin bilgilendirmesi	Personel, uygulamayı kullanma konusunda eğitim alır (Çocuk Bakımı ile ilgili). (EP-15)
	Toplumu bilgilendirme /Toplumla iletişim	Mesaj geliştirin ve halkta paylaşmak için iletişim kanallarını belirleyin. (EP-13)
	Yetişkinlerin çocuk hakları konusunda bilinçlendirilmesi	Çocuk, ergen, öğretmen, görevliler ve paydaşlara yönelik çocuk hakları ve genel olarak insan hakları konularının anlaşılması konusunda bir farkındalık programı yürütmek. (EP-17)
Kültür	Yetişkinlerin çocuk hakları konusunda bilinçlendirilmesi	Şehir, çocuklarla ve gençlerle çalışanlar için çocuk hakları konusunda bir oryantasyon paketi hazırlayacak. (EP-19)
	Çocuklarla etkileşimdeki yetişkinlerin bilinclendirilmesi	İdari personelin duyarlılaştırılması (EP-22)
	Çocuk dostu olmayı kültür haline getirme	Giresun Belediyesi billboardlar ve diğer görsel iletişim araçlarını kullanarak toplumda çocuk haklarına ilişkin farkındalık yaratmak amacıyla savunuculuk çalışmaları yürütmektedir. (EP-23)

Çalışma kapsamında çocuk dostu kent parametrelerini belirlemek üzere oluşturulan kategori havuzu (Tablo 3a ve 3b) temel alınarak, bahsi geçen uluslararası ve ulusal mevzuat ile eylem planları tımdengelsel yaklaşımla tekrar analiz edilmiştir. Uluslararası ve ulusal mevzuat incelemesinde mevzuatlar üç farklı şekilde ele alınmışlardır. Birincisi, çocuklarla doğrudan ilişkili mevzuatlar tamamıyla incelenmişlerdir. İkincisi, çocuklarla dolaylı olarak ilişkili mevzuatlar genel ibareler içermesine rağmen kapsayıcılığı ve kabulü geniş olduğundan bütünüyle incelenmişlerdir. Üçüncüsü, çocuklarla doğrudan ilişkisi olmayan ancak çocuklara yönelik kararlar içeren mevzuatlar incelenirken belgede çocuk ibaresi ve bu ibareyi ifade edecek diğer ibareler (18 yaşından küçük, 15 yaşından küçük vs.) yer alan belgeler ele alınmıştır. Ardından ilgili eylem planlarının stratejileri bütünüyle incelenmiştir. Bu belgelerde (mevzuat, eylem planı) çocuk dostu kent parametreleri altında süreç

kavramlaştırılmasıyla belirlenen kategoriler bağlamında inceleme yapılmış, incelemede Tablo 3a ve 3b’de belirlenen kodların stratejilerde bir kez geçmesi ele alınması için yeterli sayılmış ve bunun sonucunda belgede araştırılan kategoriye yönelik karar olduğu kabulü yapılmıştır. Bulgular bölümünde detaylı açıklanan Tablo 4’te belirtilen örneklem, stratejik kararlar (K) ve mekânsal kararlar (M) ayrımı yapılarak kategorilere ayrıştırılmış ve Tablo 5’te sunulmuştur. Ardından, mekânsal kararlar irdelenmiş ve kentsel mekâna yönelik getirilen stratejik hedeflerin, mekân düzenleme disiplinlerini çocuk dostu olma niteliği bağlamında yönlendirebileceği eylemler açıklığa kavuşturulmuştur (Tablo 6, 7 ve 8). Özetle çalışmada kullanılan yöntem Şekil 3’teki gibidir.

Şekil 3. Yöntem diyagramı (Kaynak: Yazarlar).

BULGULAR

Çalışma kapsamında tümdengelimsel yaklaşımla bakıldığında UNICEF ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının çocuk dostu kent parametrelerinin farklılıklar içerdiği görülmektedir. Tümevarımsal yaklaşımla yapılan incelemede ise UNICEF’in parametrelerine benzeyen bir kategorileşme ortaya çıkmış ancak bu kategorilerin içeriklerinden ve kodlarından anlaşılacağı üzere Bakanlığın parametre içerikleriyle de örtüşmüştür. UNICEF ortaklığında hazırlanmış eylem planlarında da bu durum görülmektedir. Bu yaklaşımların birlikte ele alınmasıyla çalışmada belirlenen kategoriler şu şekildedir (Tablo 3a ve 3b): Katılım, Koruma ve Güvenlik, Sağlık, Eşitlik ve Dahil Edilme, Eğitim, Çevreci Yaklaşım, Oyun ve Boş Zaman, Yer-Mekân Düzenleme, Erişim/Ulaşım, İş Birliği, İletişim, Kültür.

Mevzuatın Çocuk Dostu Kent Parametreleri Açısından İncelenmesi

Çalışma kapsamında çocuklara yönelik maddeler içeren ulusal ve uluslararası mevzuat düzenlemelerinin içerikleri çalışmada bulunan kategoriler üzerinden karşılaştırılmıştır (Tablo 4). Bu kapsamda çocuk dostu kent parametreleriyle 50 (elli) uluslararası; 43 (kırk üç) ulusal mevzuat incelenmiştir. Mevzuatın parametreleri karşılama içerikleri bağlamında; her bir parametreye değinen mevzuat sayısının toplam mevzuata oranı üzerinden ağırlık değerlendirmesi yapılmıştır. Buna göre uluslararası mevzuatta “koruma ve güvenlik” parametresi (%82) en çok düzenleme yapılan parametre olup bunu %56 ile “eğitim”, %50 ile “kültür” parametreleri takip etmektedir. Uluslararası mevzuatta en az değinilen çocuk dostu kent parametreleri “iş birliği” (%4) ile “çevreci yaklaşım” (%6), “erişim/ulaşım” (%6) ve “iletişim”dir (%6).

Ulusal mevzuat açısından bakıldığında ise çocuk dostu kent parametrelerinden “koruma ve güvenlik” (%58,1) ile “eğitim” (%58,1) en çok değinilen parametreler olup bunları “sağlık” (%41,9) parametresi takip etmektedir. Ulusal mevzuatta bu çalışma kapsamında kodlarla tariflenmiş olan içerikleri bağlamında belirlenen çocuk dostu kent parametrelerinden “çevreci yaklaşım”, “oyun ve boş zaman” ve “iletişim” parametrelerine ilişkin bir düzenlemeye rastlanmamıştır.

Tablo 4. Çocuklarla ilişkili ulusal ve uluslararası mevzuatın, çocuk dostu kent parametrelerine göre durumu (Mevzuatla ilgili kodlamalar, Şekil 1a ve 1b’de yer almaktadır.) (Kaynak: Yazarlar).

Kategori	Uluslararası Mevzuat		Ulusal Mevzuat	
	Mevzuat	Yüzdelik Dağılım	Mevzuat	Yüzdelik Dağılım
Katılım	UA-31, UA-42, UA-44, UA-47, UA-49, UA-50	%12	TR-29	%2,3
Koruma ve Güvenlik	UA-1, UA-2, UA-3, UA-4, UA-5, UA-6, UA-7, UA-9, UA-10, UA-11, UA-13, UA-14, UA-15, UA-16, UA-18, UA-19, UA-20, UA-22, UA-23, UA-24, UA-27, UA-28, UA-29, UA-30, UA-31, UA-32, UA-34, UA-35, UA-36, UA-37, UA-38, UA-39, UA-40, UA-41, UA-42, UA-43, UA-44, UA-47, UA-48 UA-49, UA-50	%82	TR-1, TR-2, TR-5, TR-6, TR-9, TR-12, TR-14, TR-15, TR-20, TR-21, TR-22, TR-24, TR-25, TR-28, TR-29, TR-31, TR-34, TR-35, TR-37, TR-38, TR-39, TR-40, TR-41, TR-42, TR-43	%58,1
Sağlık	UA-4, UA-6, UA-9, UA-14, UA-16, UA-19, UA-20, UA-22, UA-27, UA-28, UA-29, UA-30, UA-31, UA-36, UA-37, UA-38, UA-39, UA-42, UA-43, UA-47, UA-50	%42	TR-1, TR-3, TR-5, TR-8, TR-9, TR-12, TR-15, TR-20, TR-22, TR-24, TR-28, TR-29, TR-30, TR-31, TR-35, TR-37, TR-40, TR-42	%41,9
Eşitlik ve Dahil Edilme	UA-5, UA-7, UA-9, UA-14, UA-15, UA-26, UA-27, UA-29, UA-30, UA-31, UA-39, UA-42, UA-43, UA-44, UA-46, UA-47, UA-48, UA-49, UA-50	%38	TR-1, TR-9, TR-11, TR-14, TR-15, TR-19, TR-26, TR-27, TR-28, TR-29, TR-41	%25,6
Eğitim	UA-4, UA-5, UA-6, UA-8, UA-9, UA-14, UA-15, UA-18, UA-20, UA-21, UA-22, UA-26, UA-27, UA-28, UA-29, UA-30, UA-34, UA-36, UA-38, UA-39, UA-41, UA-42, UA-43, UA-46, UA-47, UA-48, UA-49, UA-50	%56	TR-1, TR-3, TR-6, TR-7, TR-8, TR-9, TR-10, TR-11, TR-13, TR-14, TR-15, TR-16, TR-17, TR-19, TR-20, TR-22, TR-23, TR-26, TR-29, TR-30, TR-33, TR-35, TR-38, TR-39, TR-42	%58,1
Çevreci Yaklaşım	UA-31, UA-42, UA-48	%6	-	-
Oyun ve Boş Zaman	UA-6, UA-9, UA-22, UA-27, UA-28, UA-29, UA-31, UA-43, UA-48, UA-49, UA-50	%22	-	-
Yer-Mekân Düzenleme	UA-22, UA-28, UA-29, UA-31, UA-42, UA-47	%12	TR-3, TR-8, TR-11, TR-17, TR-18, TR-26, TR-33, TR-42	%18,6
Erişim/Ulaşım	UA-31, UA-42, UA-48	%6	TR-8	%2,3
İş Birliği	UA-28, UA-31	%4	TR-3, TR-6, TR-8, TR-11, TR-12, TR-15, TR-17, TR-19, TR-22, TR-23, TR-29, TR-30, TR-32, TR-34, TR-38, TR-39, TR-44	%39,5
İletişim	UA-38, UA-44, UA-47	%6	-	-
Kültür	UA-2, UA-7, UA-9, UA-11, UA-12, UA-15, UA-17, UA-19, UA-25, UA-26, UA-27, UA-28, UA-29, UA-30, UA-32, UA-33, UA-34, UA-35, UA-38, UA-41, UA-42, UA-43, UA-44, UA-45, UA-47	%50	TR-1, TR-4, TR-9, TR-12, TR-29, TR-32, TR-36, TR-37, TR-38	%20,9

Elde edilen bulgular hem ulusal hem de uluslararası mevzuatın, çocuğun güvenliği, eğitimi ve sağlığını koruma altına almak üzere birçok hüküm geliştirdiğini göstermektedir. Bu durumda getirilen hükümler yasal haklar açısından önemli olup, çocuk-mekân ilişkisini sağlamaya yönelik birtakım eksiklikler de içermektedir. Bu ise çocuk dostu kent parametrelerinden mekânı düzenlemeye ilişkin “yer-mekân düzenleme”, “erişim/ulaşım” ve “oyun ve boş zaman” parametrelerine yönelik yasal mevzuatın eksiklikler barındırdığını gösteren önemli bir bulgudur.

Dünya’dan ve Türkiye’den Çocuk Dostu Kent Eylem Planlarının İncelenmesi

Çocuk dostu kent eylem planları içerikleri genel olarak UNICEF’in belirlediği parametreler nezdinde geliştirilmiş olsa da farklı format ve akışa sahip eylem planları vardır. Bahsi geçen eylem planlarının içerikleri bu çalışma kapsamında hazırlanan kategoriler üzerinden incelenmiştir. Yöntem bölümünde aktarıldığı gibi ikisi Türkiye’den olmak üzere yerel yönetimlerce hazırlanmış toplam 24 adet eylem planına ulaşılmış ve yansıtıcı tematik içerik analiziyle belirlenen çocuk dostu kent parametreleriyle ilişkisi irdelenmiştir. Söz konusu eylem planlarında parametrelerle içerik açısında örtüşen kararlar, stratejik kararlar ve mekânsal kararlar olacak şekilde Tablo 5’te ayrıştırılmıştır.

Tablo 5'te görüldüğü üzere bu çalışmada erişilen 24 eylem planı incelendiğinde stratejik kararların çoğunlukla "koruma ve güvenlik" (%91,7), "katılım" (%91,7) ve "iletişim" (%91,7) başlıklarında alındığı izlenmiştir. "Oyun ve boş zaman" (%87,5) ile "iş birliği" (%87,5) de eylem planlarında kararlar getirilen çocuk dostu kent parametrelerindendir. Çalışma kapsamında incelenen 24 eylem planı genelinde stratejik kararlardan en az sayıda karar üretilen başlık ise "çevreci yaklaşımdır" (%33,3).

Ülkemizde üretilmiş olan eylem planları açısından bakıldığında (EP-23, EP-24), "sağlık", çevreci yaklaşım" parametrelerinde üretilmiş stratejik kararlar bulunmaz iken "eşitlik ve dahil edilme", "yer-mekân düzenleme", "erişim / ulaşım" ile "kültür" parametreleri açısından stratejik karar üreten birer eylem planı bulunmaktadır. Diğer parametrelerde her iki eylem planının da stratejik karar ürettiği izlenmektedir (Tablo 5).

Eylem planlarındaki kararlardan mekânsal kararlarla örtüşen çocuk dostu kent parametreleri incelendiğinde beklendiği üzere en çok karar üretilen konuların "yer-mekân düzenleme" (%66,7) parametresi ile ilişkili olduğu; bunu ise "katılım" (%62,5), "oyun ve boş zaman" (%62,5) ve "erişim/ulaşım" (%58,3) parametreleri takip ettiği görülmektedir. Tüm eylem planları açısından en az mekânsal karar üretilen parametrelerin ise "eğitim" (%12,5) ve "kültür" (%8,3) olduğu izlenmektedir. Ülkemizdeki eylem planları açısından irdelendiğinde ise "sağlık", "çevreci yaklaşım", "iş birliği", "iletişim" ve "kültür" parametreleri kapsamında mekânsal kararların her iki eylem planında da üretilmediği; yalnızca "oyun ve boş zaman" parametresi kapsamında her iki planda da mekânsal kararların oluşturulduğu görülebilmektedir (Tablo 5).

Elde edilen bu bulgular öncelikle eylem planlarında stratejik kararların, mekânsal kararlara göre daha fazla ele alındığını göstermektedir. Mekânsal kararlardan "yer-mekân düzenleme" parametresi, çocukların kamusal ve özel alanlardaki ihtiyaçlarına yönelik düzenlemeler içermekte bu kapsamda çocuk dostu kent eylem planı açısından en fazla değinilen uygulamalar dahilinde olması beklendiği gibidir. Ancak iklim değişikliği, sürdürülebilirlik, doğa ve çevre korumaya yönelik bilinç oluşturma ve mekânı düzenleme içeriğindeki "çevreci yaklaşım" parametresi kapsamında eylem planlarında ele alınan mekânsal düzenlemelerin az sayıda olması ve bunların ağırlıkla stratejik kararlarla benzer bir içerik sergilemesi dikkate değerdir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri açısından ağırlığının artması beklenen bu parametre kapsamında çocuk dostu kente yönelik daha fazla uygulamanın gereksinim gösterdiği değerlendirilebilecektir.

Çocuk Dostu Kent Eylem Planlarının Mekânsal Düzenleme Kararları

Çalışma kapsamında incelenen eylem planlarında mekânsal düzenlemelere yönelik stratejilerin/eylemlerin de yer aldığı Tablo 5'te belirtilmiştir. Bu stratejilerin mekânı düzenlemeye yönelik yol göstericiliğini belirlemek amacıyla, tüm çocuk dostu kent parametrelerine karşılık gelen içerikleri irdelenmiştir. Söz konusu kararlar incelendiğinde mekâna yönelik kararların (1) kentsel tasarım ve planlama kararları, (2) kentsel hizmet alanları ve yapıları, (3) oyun alanları ve çocuk mekânları başlıkları altında gruplanmıştır.

Tablo 5. Çocuk Dostu Kent Eylem Planlarının ele aldığı kategoriler (K: stratejik kararlar; M: mekânsal kararlar; Eylem planları için verilmiş olan kodlamalar, Bölüm 3.2’de aktarılmıştır.) (Kaynak: Yazarlar).

Eylem Planları	Kategoriler	KATILIM		KORUMA VE GÜVENLİK		SAĞLIK		EŞİTLİK VE DAHİL EDİLME		EĞİTİM		ÇEVRECİ YAKLAŞIM		OYUN VE BOŞ ZAMAN		YER-MEKAN DÜZENLEME		ERİŞİMÜLAŞIM		İŞ BİRLİĞİ		İLETİŞİM		KÜLTÜR	
		K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M	K	M
DÜNYA	EP-1			✓	++									✓	++	✓	++	✓	++						
	EP-2	✓	++	✓		✓	++	✓	++	✓	++	✓		✓	++	✓	++	✓	++	✓	++	✓	++	✓	
	EP-3	✓	++	✓	++	✓	++							✓	++	✓	++	✓	++	✓	++	✓	++		
	EP-4	✓	++	✓		✓		✓	++	✓	++			✓	++	✓	++	✓	++	✓		✓			
	EP-5	✓		✓		✓		✓		✓										✓		✓			
	EP-6	✓	++	✓	++	✓	++	✓	++					✓	++	✓	++	✓		✓	++	✓		✓	++
	EP-7	✓	++	✓	++	✓	++	✓	++	✓		✓	++	✓	++					✓		✓			
	EP-8	✓	++	✓	++							✓	++	✓	++	✓	++	✓	++	✓				✓	
	EP-9	✓	++	✓		✓														✓		✓		✓	
	EP-10	✓		✓		✓				✓				✓						✓		✓		✓	
	EP-11	✓	++	✓	++	✓						✓	++	✓		✓	++	✓	++	✓		✓		✓	
	EP-12	✓		✓		✓		✓		✓				✓				✓		✓		✓		✓	
	EP-13	✓		✓																✓		✓		✓	
	EP-14			✓		✓		✓	++	✓		✓	++	✓	++	✓	++	✓	++	✓		✓			
	EP-15	✓	++	✓						✓		✓		✓	++	✓	++	✓	++	✓	++	✓	++	✓	++
	EP-16	✓		✓		✓	++	✓		✓				✓		✓	++	✓	++	✓		✓		✓	
	EP-17	✓		✓	++	✓		✓	++	✓				✓	++	✓	++			✓		✓	++	✓	
	EP-18	✓	++	✓		✓		✓	++	✓		✓		✓	++	✓	++	✓	++	✓		✓			
	EP-19	✓	++			✓		✓						✓				✓	++			✓		✓	
	EP-20	✓	++	✓	++	✓	++	✓				✓	++	✓	++	✓	++	✓	++	✓		✓		✓	
	EP-21	✓	++											✓	++	✓	++	✓	++	✓	++	✓			
	EP-22	✓	++	✓		✓		✓	++	✓				✓		✓	++	✓				✓		✓	
TÜRKİYE	EP-23	✓	++	✓				✓	++	✓	++			✓	++					✓		✓		✓	
	EP-24	✓		✓	++									✓	++	✓	++	✓	++	✓		✓			
Ortalama		%91,7	%62,5	%91,7	%37,5	%70,8	%25,0	%58,3	%37,5	%54,2	%12,5	%33,3	%20,8	%87,5	%62,5	%66,7	%66,7	%70,8	%58,3	%87,5	%20,8	%91,7	%16,7	%62,5	%8,3

Kentsel tasarım ve planlama kararları grubunda, planlama kararları, kentsel tasarım projeleri, kentsel yenileme projeleri gibi yasal belgelerde çocuğun durumu, erişilebilirlik, ulaşım kararları ve yer seçimi ilkelerinde çocuğun öncelenmesi gibi kentin mekânsal yer seçimi, arazi kullanım kararları ile ulaşım ile ilgili düzenlemelerde çocuğun öncelenmesi, kararlara katılımı ve bu kararlardaki belirleyici durumu ile ilişkili mekânsal düzenlemeler gruplandırılmıştır. Kentsel hizmet alanları ve yapıları başlığı altında, spor tesisleri, kültürel tesisler, kamusal alanlar, açık ve yeşil alanlar gibi hizmet / donatı alanları için eylem planlarında vurgulanan mekânsal stratejiler gruplandırılmıştır. Oyun alanları ve çocuk

mekânları başlıkları altında ise oyun alanlarının, yeşil alanların tasarımları, sokağın oyun sokağına döndürülmesi, oyun donatılarının tasarlanması gibi mekânsal müdahaleler gruplandırılmıştır. Her üç grupta, çocuk dostu kent parametrelerine denk gelebilecek benzer kararlar bulunmakta ise de bu kararların parametreler bazında yaklaşımlarında farklılıklar görülebilmektedir.

Tablo 6, kentsel tasarım ve planlama kararları ile ilişkili mekânsal kararların, çocuk dostu kent parametreleri bağlamındaki içeriklerini ortaya koymaktadır. Yapılan incelemede "eşitlik ve dahil edilme" ile "iş birliği" kategorilerinin bu grup altında değerlendirilebilecek bir mekânsal karar oluşturmadığı izlenmektedir. Yapılan incelemede kent içerisindeki tüm arazi kullanımları ile özellikle çocuk mekânlarının yer seçimi kararlarına çocuğun katılımının desteklendiği, bu mekânların güvenlik koşullarının sağlanması gerektiği, yeni kreş ve okul alanlarının ayrılmasının önemsendiği görülebilmektedir. Burada dikkat çekilmesi gereken hususlar (1) park / açık yeşil alanlar ile (2) okula ve çocuk alanlarına erişim üzerinedir. Park alanlarının kentte arttırılmasına dair kararlar, birçok çocuk dostu kent parametresine karşılık gelebilmektedir. Özellikle bu alanlara aktif ulaşım türelleri ile erişimin önemi de anlaşılabilmektedir. Bu durumda da birçok çocuk dostu olma iddiasındaki kent, park / açık yeşil alanlarına arttırılmasına ve bu alanlara yürüyüş ve bisiklet ulaşımını destekleyen bir ulaşım sistemi yaratmaya yönelik stratejiler geliştirdiği; bu stratejilerin ise koruma ve güvenlik, oyun ve boş zaman ile yer-mekân düzenleme parametreleri açısından da kritik olduğu anlaşılabilmektedir. Aynı zamanda çevreci yaklaşım parametresi açısından da park alanlarının değerlendirildiği de görülebilmektedir.

Tablo 7, kentsel hizmet alanı ve yapıları grubundaki mekânsal kararların, çocuk dostu kent parametreleri ile ilişkisini ortaya koymaktadır. Bu incelemede, anılan grupta "kültür" parametresi altında bir mekânsal karara ulaşılamamıştır. Aynı tabloya göre çocuk dostu kent eylem planlarında çocuğun kentsel hizmetlerle ilişkisinin spor tesisleri, kamusal alan, kütüphane gibi donatı alanları ile kurulduğu görülebilmektedir. Bu incelemede yine park ve yeşil alanlar ile oyun alanları ve okul bahçelerine yönelik düzenlemeler yapıldığı, bu alanlarda bisiklet kullanımının yaygınlaştırılması için bisiklet park alanlarının düzenlendiği görülebilmektedir. Yine bu gruplamada, söz konusu yeşil alan ve okul bahçelerinin çevreci yaklaşım parametresi bağlamında değerlendirildiği; ayrıca oyun ve boş zaman için de mekânsal fırsatlar sunduğu anlaşılabilmektedir.

Tablo 8'de ise çocuk dostu kent eylem planlarının parametrelerle ilişkisi irdelenmiştir. Bu grupta, "eğitim" ve "çevreci yaklaşım" parametrelerinde mekânsal karar tespit edilmemiştir. Söz konusu gruplamada, oyun alanlarının arttırılması, hijyen güvenliğinin sağlanması, donatıların tasarlanması ve özellikle dezavantajlı çocuklar ile her yaştan çocuğun ortak kullanımına uygun donatıların ve alanların yaratılması gerekliliği vurgulanmaktadır.

Tablo 6, 7 ve 8'deki çıkarımlar parametreler bazında irdelendiğinde, katılım kategorisinde çocuğun kentsel kararlara ve tasarımlara katılması gerektiği vurgulanmaktadır. Birçok kentte bu durum çocuk meclisleri üzerinden sağlanmakta ise de buna ilişkin yeterli bir vurgunun eylem planlarında yer almadığı görülebilmektedir.

Koruma ve güvenlik kategorisinde, alanlara erişimin güvenli rotalar üzerinden sağlanması gerektiği vurgulanmaktadır. Ancak kentsel bütün açısından bir güvenlik ortamının sağlanmasına yönelik geniş ölçekli kararların alınmadığı, noktasal ve sınırlı bir alan bütününde düzenlemelerin yapılabileceği görülebilmektedir.

Sağlık kategorisinde hijyen güvenliğinin dışında, çocuğun sağlığı için gerekli olan fiziksel aktivite düzeyini arttırmaya yönelik tesis ve alanların yapılması gerektiği, bu alanların kent içerisinde eşit bir dağılım sergilemesinin önemsendiği anlaşılmaktadır. Ancak yine detaylı incelemelerde, bu kararların kent bütününden ziyade çocuğun oyun oynayacağı ya da aktif olacağı mekânlar üzerinden değerlendirildiği, fiziksel aktivite yapacağı alanlardaki oyun donatılarının fizyolojik gerekliliklerine göre tasarlanması amacına dayandığı da görülebilmektedir. Bu başlıktaki mekânsal kararların bir kısmının ise çevre kirliliğini, trafik kazalarındaki yaralanma ve ölümleri azaltmak amacıyla rotalar oluşturmak üzerine kurgulandığı görülebilmektedir.

Tablo 6. Çalışma kapsamında belirlenen kategorilere göre incelenen eylem planlarında “Kentsel Tasarım ve Planlama Kararları” altında getirilen mekânsal kararlar / eylemler (Kaynak: Yazarlar).

Çocuk Dostu Kent Parametreleri	Kentsel Tasarım ve Planlama Kararları
Katılım	- Kent genelindeki yer seçim kararlarına katılımın teşviki (<i>EP-2, EP-3, EP-4, EP-9, EP-15, EP-18, EP-22</i>) - Çocuk mekanlarındaki yer seçimi kararlarına katılımın teşviki (<i>EP-3, EP-11, EP-15, EP-23</i>) - Aktif ulaşım girişimlerinin çocuklarla birlikte kararlaştırılması (<i>EP-15, EP-20</i>) - Yeni kamusal alanların çocuklarla belirlenmesi ve şekillendirilmesi (<i>EP-7, EP-8, EP-15</i>)
Koruma ve Güvenlik	- Güvenli kamusal alanlar için kentsel tasarım kararlarının geliştirilmesi (<i>EP-3, EP-8</i>) - Yer seçim kararlarıyla güvenli sokakların sağlanması (<i>EP-1</i>) - Yol güvenliği sağlanmış yürüyüş ve bisiklet güzergahlarının oluşturulması (<i>EP-24</i>) - Açık alanlara, parklara, okula ve oyun alanına güvenli yürüyüş ve bisiklet güzergahlarının oluşturulması (<i>EP-6, EP-7, EP-11, EP-20</i>)
Sağlık	- Hava kirliliğine maruz kalmayı engelleyecek ulaşım güzergahlarının oluşturulması (<i>EP-3</i>) - Trafik kazalarını engelleyecek ulaşım güzergahlarının oluşturulması (<i>EP-3</i>) - Spor alanlarına ve tesislerine erişim için fırsatlar yaratılması (<i>EP-6</i>) - Okullara aktif ulaşım olanaklarının sağlanması (<i>EP-16</i>)
Eğitim	- Kreş ve okulların yapılması (<i>EP-2</i>) - Okula güvenli erişimin sağlanması (<i>EP-2</i>) - Okul sokaklarının güvenli aktif ulaşımı teşvik edecek şekilde tasarlanması (<i>EP-2</i>)
Çevreci Yaklaşım	- İklim direncini arttırmak için sokak ve alanların tasarımında ekolojik anlayışın teşvik edilmesi (<i>EP-8</i>) - Mahallelerde yürüme mesafesinde kompostlama girişimi başlatmak ve mahalleliyi dahil ederek yerel bir parka kompostlama sistemi kurmak (<i>EP-14</i>) - İklim sürdürülebilirliği açısından okul sokaklarında aktif ulaşımı teşvik edecek tasarımlar yapmak (<i>EP-20</i>) - İklim sürdürülebilirliği açısından çocuk ve gençlerle ortaklaşa üretilen yeşil girişimleri arttırmak (<i>EP-20</i>) - Yaya ve taşıt yolları arasında tampon bölge oluşturmak (<i>EP-8</i>) - Kentsel alanda bitkilendirme ile drenaj ve hava kalitesini iyileştirecek planlama kararları almak (<i>EP-8</i>)
Oyun ve Boş Zaman	- Yeni yapılacak alanlarda oyun altyapısının tasarlanması (<i>EP-2, EP-8</i>) - Mahallelerdeki oyun alanlarının gezilebilir güzergahlarla birbirine bağlanması (<i>EP-2, EP-8</i>) - Sokakların ve kaldırımların oyun alanına dönüşecek şekilde tasarlanması (<i>EP-1, EP-4, EP-8, EP-15, EP-24</i>); oyun sokağı (<i>EP-2, EP-15, EP-18, EP-23</i>) - Çocuklara yönelik ticaret alanlarının güzergahlarla düzenlenmesi (<i>EP-2</i>) - Çok katlı konut alanlarında, bina içinde ortak oyun alanı kurulmasının plan kararlarına alınması (<i>EP-1</i>)
Yer-mekan Düzenleme	- Mevcut ve yeni kentsel alanlarda çocuk altyapısının kompakt şekilde dağıtılmasını sağlayan planlama politikalarının geliştirilmesi (<i>EP-2, EP-4, EP-8, EP-18</i>) - Mahallelerde çocukların açık alana erişimlerinin sağlanması (<i>EP-3</i>) - Kent ölçeğinde yeşil alanların artırılması ve erişimin iyileştirilmesi (<i>EP-3, EP-8, EP-18, EP-20, EP-24</i>) - Yerel bir parka kompostlama sistemi kurmak (<i>EP-14</i>) - Kaldırımların genişliği ve paylaşımlı yüzeyleri ile ilgili tasarımların düzenlenmesi (<i>EP-1, EP-2, EP-8, EP-15, EP-16, EP-24</i>) - Kaldırımların oyun fırsatı sunacak şekilde tasarlanması (<i>EP-8, EP-24</i>) - Mahallelerin çocuk dostu olarak tasarlanması (<i>EP-4</i>) - Oyun alanlarının diğer kentsel kullanımlarla ilişkilendirilmesi (<i>EP-8</i>) - Sokaklarda cephe yenileme, renklendirme ve bakım hizmetlerinin sağlanması (<i>EP-24</i>) - Okul sokağı ve oyun sokağı uygulamalarının entegre edilmesi (<i>EP-15</i>) - Yeni okul alanlarının planlanması ve gerçekleştirilmesi (<i>EP-2</i>) - Okul girişlerinin erişilebilirliğinin artırılması (<i>EP-2</i>) - Okul sokakları için trafik güvenli yürüyüş ve bisiklet güzergahlarının oluşturulması (<i>EP-8, EP-16</i>) - Tampon bölgelerin oluşturulması (<i>EP-1, EP-8</i>) - Sokakların ağaçlandırılması (<i>EP-11, EP-24</i>) - Konut ve konut alanı çevresine yönelik düzenlemeler geliştirilmesi ve uygulanması (<i>EP-1, EP-8, EP-18</i>)
Erişim/Ulaşım	- Güvenli yaya ve bisiklet yolu ağının oluşturulması (<i>EP-2, EP-3, EP-4, EP-15, EP-16, EP-21, EP-24</i>) - Trafik sakinleştirme uygulamalarının planlanması (<i>EP-1, EP-2, EP-8, EP-24</i>) - Okul girişlerinin trafik güvenliği açısından iyileştirilmesi (<i>EP-2</i>) - Güvenli okul güzergahları ile toplu taşımanın entegre edilmesi (<i>EP-8</i>) - Okul sokağı girişiminin okul başlangıç ve bitiş saatlerine göre uygulanması (<i>EP-11, EP-15</i>) - Kent genelinde çocukları aktif ulaşım teşvik edecek tasarım ve planlama çalışmalarının yapılması (<i>EP-3, EP-8, EP-16, EP-18, EP-20, EP-21</i>) - Kent merkezlerinin yayalaştırılması (<i>EP-2</i>) - Yaya ve bisiklet güzergahlarının mevsim koşullarına uygunluğunun sağlanması (<i>EP-19</i>) - Yaya ve bisiklet yollarının, taşıt yolları ile ayrıştırılması (<i>EP-8, EP-24</i>) - Çocuk dostu erişilebilirliği artırma planlarının uygulanması (<i>EP-15</i>)
İletişim	Çocukların ve gençlerin mekânsal planlama ve kentsel tasarım kararlarına yönelik geri bildirimlerini / görüşlerinin alınması (<i>EP-2, EP-3, EP-15</i>)
Kültür	Kent planlarının kapsamının çocuk dostu niteliğini belirlemek (<i>EP-15</i>)

"Eşitlik ve Dahil Edilme" ile "İş Birliği" kategorilerinde eylemler tespit edilmemiştir.

Tablo 7. Çalışma kapsamında belirlenen kategorilere göre incelenen eylem planlarında “Kentsel Hizmet Alanı ve Yapıları” altında getirilen mekânsal kararlar / eylemler (Kaynak: Yazarlar).

Çocuk Dostu Kent Parametreleri	Kentsel Hizmet Alanı ve Yapıları
Katılım	Spor tesislerinin içeriklerinin çocuklarla kararlaştırılması (EP-6, EP-7, EP-19)
Koruma ve Güvenlik	- Kamusal alanlarda güvenliğin sağlanması (EP-1, EP-6) - Okullara yaya erişiminin iyileştirilmesi (EP-7, EP-11) - Sokak aydınlatmalarının iyileştirilmesi (EP-8, EP-20) - Güvenli açık ve yeşil alanlar ile park alanlarının sağlanması (EP-6, EP-17, EP-20) - Okul bahçelerindeki mekânsal güvenliğin artırılması (EP-1)
Sağlık	- Mahallelerin hijyenini sağlayacak hizmetlerin planlanması (EP-3) - Eğlence/boş zaman olanakları için tesisler yapılması (EP-6, EP-7) - Kamusal alanlarda ve tesislerde sigara yasağının uygulanması (EP-20) - Park ve spor alanlarındaki spor ekipmanlarının kullanımının teşviki (EP-6) - Sağlıklı gıda farkındalığı için okullarda bostanların yapılması (EP-2)
Eşitlik ve Dahil Edilme	- Çocuk ve gençlere hizmete yönelik tesislerin erişilebilirlik ve kapsayıcılık denetimlerinin yapılması (EP-4, EP-22) - Kamusal alanın, biriktirilebilir ve sosyal uyum için kullanımının teşvik edilmesi (EP-2, EP-7) - Herkesin erişebileceği sosyal etkinliklerin artırılması (EP-6, EP-18) - Sosyalleşme alanlarının bilgilerin internet siteleri / uygulamalarla kişilere ulaştırılması (EP-2, EP-18)
Eğitim	- Mesai saatleri dışında da okul tesislerine erişimin kolaylaştırılması (EP-4) - Çocuk Dostu laboratuvarlar kurulması (EP-23)
Çevreci Yaklaşım	- Kompostlanabilir malzeme için mahalle parklarında özel çöp kutuları üretmek (EP-8) - Kamusal alanları yeşil alanlar ile entegre etmek (EP-7) - Okul bahçelerine ağaç dikmek (EP-11)
Oyun ve Boş Zaman	- Konut alanları dahil olmak üzere kamusal alanların çocuk odaklı hizmet alanlarına dönüştürülmesi (EP-2, EP-3) - Parkların ve açık alanların herkesin erişimine uygun anlık etkinlik (atölye, konser vs.) alanları olarak kullanılması (EP-6) - Okul bahçelerinde yeşil alan oranının, tüm alanın en az yarısı kadar olması (EP-1) - Çocuk dostu kütüphane, sanat ve kültür alanlarının oluşturulması (EP-23) - Çocuk dostu park ve yeşil alanlar oluşturulması (EP-18) - Yerel spor tesislerinin belirli gün ve saatler için çocuklara ücretsiz sunulması (EP-17) - Mahallelerdeki spor sahası sayısının artırılması (EP-2, EP-15 EP-24) - Çocuk oyun alanları ve çevresinde aydınlatmanın artırılması (EP-8, EP-15)
Yer-mekan Düzenleme	- Kamusal alanların çocuk ve genç dostu olmasının sağlanması ve canlandırılması (EP-2, EP-3, EP-22) - Çocuk dostu yeni alanlar geliştirilmesi veya belirlenmesi (EP-6, EP-18) - Açık alanlarda üst düzeyde oyun imkanlarının sağlanması ve sınırlamalardan kaçınılması (EP-8) - Bölge parklarının geliştirilmesi (EP-2) - Sokak aydınlatma elemanlarının etkinliğinin ve sayısının artırılması (EP-8, EP-20, EP-21, EP-24) - Konut alanlarında bisiklet, scooter ve bebek arabaları için park / depo alanlarının oluşturulması (EP-8) - Çocuk ve gençlerin kendilerini ifade edecekleri sosyal platformların mahalle yönetimlerine entegre edilmesi (EP-11) - Gençlere uygun iç mekan altyapısının sağlanması (EP-2) - Okul bahçesinde bostan ve permakültür alanlarının sağlanması (EP-24) - Okul bahçesi düzenlemelerinin yapılması (EP-1, EP-24) - Mahallelerde, yeşil alanlarda, oyun alanlarında temizlik hizmetinin iyileştirilmesi (EP-3, EP-20, EP-22) - Kentsel mobilyalarla oturma, dinlenme, bekleme alanı oluşturulması (EP-1, EP-24)
Erişim/Ulaşım	Okul girişlerine ve çevresine bisiklet park alanlarının yapılması (EP-2, EP-3, EP-24)
İş Birliği	- Çocuk dostu alan denetimlerinin yapılması için okullar, kulüpler ve toplulukların entegrasyonunun sağlanması (EP-3, EP-21) - Çocuklar, gençler ve yerel yönetim ile çocuk dostu mekan rehberi oluşturulması (EP-15) - Okullardaki bostanların yapılması ve bakımı için ilgili kurumlardan destek ve eğitim alınması (EP-2) - Çocuk ve gençlerin geri bildirimlerini alabilecek uygulamalar oluşturulması için ilgili birimlerle birlikte çalışılması (EP-2, EP-6)
İletişim	Kentsel hizmetlerin ve tesislerin entegrasyonunu sağlamak için çocuk ve gençlerin görüşlerinin alınması (EP-2, EP-15, EP-17)

"Kültür" kategorisinde eylemler tespit edilmemiştir.

Eğitim parametresinde getirilen mekânsal kararlar ise eğitim alanlarının artırılması, bu alanlara güvenli erişimin sağlanması ile okul bahçelerinin mesai saatleri dışında da kullanılabileceği bir sistemin oluşturulması üzerine olduğu izlenmektedir.

Çevreci yaklaşım parametresine yönelik eylem planlarının ürettiği mekânsal kararların, park alanlarını iklim direncini arttırmak açısından değerlendirildiği gibi, ayrıca kişilerin farkındalığını ve yaşam alışkanlıklarını değiştirecek nitelikte kompost üretim ve kullanım amaçlı da düzenlenmesinin gerekliliği anlaşılmaktadır.

Oyun ve boş zaman parametresindeki stratejilerin, çocuk dostu kent eylem planlarında en çok mekânsal çözümler getirilen konulardan biri olduğu görülmektedir. Bu kapsamda, sokağın oyun alanına dönüştürülmesi, mahallelerdeki oyun alanlarının aktif ulaşım tüelleri ile birbirine bağlanması, okul bahçeleri ve yakın çevresinin yeşil alanlar ile ilişkilendirilmesi bu grupta yerel yönetimlerce alınan mekânsal kararlar arasındadır.

Tablo 8. Çalışma kapsamında belirlenen kategorilere göre incelenen eylem planlarında “Oyun Alanları ve Çocuk Mekanları” altında getirilen mekânsal kararlar / eylemler (Kaynak: Yazarlar).

Çocuk Dostu Kent Parametreleri	Oyun Alanları ve Çocuk Mekanları
Katılım	• Çocuk ve gençlerle birlikte tasarlanan oyun alanlarının sayısının artması (EP-20) • Çocuk ve gençlerle birlikte çocuk altyapısının oluşturulması (EP-8) • Çocuk sokağı tasarımlarına çocuğun aktif katılımı (EP-23)
Koruma ve Güvenlik	• Güvenli ve yeterli kapsayıcı oyun alanlarının oluşturulması (EP-17)
Sağlık	• Oyun alanlarında suyun aktif kullanılması (EP-7) • Çocuk mekanlarında hijyen güvenliğinin sağlanması (EP-3)
Eşitlik ve Dahil Edilme	• Tüm çocuklar için güvenli ve yeterli park ve oyun alanlarının sağlanması (EP-17) • Kapsayıcı oyun alanlarının sağlanması (EP-14, EP-17, EP-23)
Oyun ve Boş Zaman	• Oyun alanlarının yeterliliğinin denetlenmesi (EP-2, EP-8) • Yeni oyun alanlarının oluşturulması (EP-7, EP-15, EP-18, EP-20, EP-24) • Ana yollara yakın ve hava kalitesi düşük bölgelere oyun alanlarının yerleştirilmemesi (EP-8) • Belirtilen ölçülerde oyun ve spor alanlarının oluşturulması (EP-1) • Rekreasyon alanlarında çocuğun fiziksel aktivite yapabileceği spor alanlarının yaratılması (EP-2) • Çocuk oyun alanlarında, spor için ekipmanların artırılması (EP-1, EP-2, EP-21) • Oyun alanlarında farklı yaşta çocukların ve bakımını üstlenenlerin ihtiyaçlarına yönelik fonksiyonların artırılması (EP-18, EP-23, EP-24) • Tekerlekli sandalye erişimine uygun, kapsayıcı oyun alanlarının oluşturulması (EP-14, EP-17, EP-18, EP-23) • Yenilikçi oyun ekipmanı ve sokak oyunlarının geliştirilmesi (EP-2, EP-7, EP-15, EP-20) • Oyun alanlarında suyun aktif kullanılması (EP-7) • Oyun donatılarının kapsayıcılığının artırılması (EP-24) • Oyun alanlarında oyun donatısına da dönüşebilecek ağaç varlığının artırılması (EP-1)
Yer-mekan Düzenleme	• Farklı niteliklere ve aktivitelere yönelik oyun alanlarının oluşturulması (EP-1, EP-2, EP-21, EP-24) • Çocuk mekanlarında geri dönüşüm ve çöp kutularına yer verilmesi (EP-24) • Oyun alanlarının kapsayıcılığının ve erişilebilirliğinin artırılması (EP-14, EP-17) • Oyun alanları ve çevresindeki aydınlatmaların denetlenmesi (EP-8, EP-15)
Erişim/Ulaşım	• Tekerlekli sandalye ile erişime ve kullanıma olanaklı oyun alanlarının yapılması (EP-14)
İş Birliği	• Oyun alanlarındaki yenilikçi ekipmanları geliştirmek ve arttırmak için çocuk ve gençlerin ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte çalışmaya teşvik edilmesi (EP-15)
İletişim	• Parklar, oyun alanları gibi çocuk mekanlarının yeterliliğine dair her yaştan çocuğun görüşünün alınması (EP-17)
Kültür	• Çocuk dostu kent, çocuk dostu mekan, çocuk dostu alan kavramına yönelik toplum genelinde bilincin artırılması (EP-6)

"Eğitim" ve "Çevreci yaklaşım" kategorilerinde eylemler tespit edilmemiştir.

Yer-mekân düzenleme kategorisinde ise kamusal alana dair çocuklara yönelik olanakların ve kullanımların dağıtımının kompakt planlama politikasıyla gerçekleştirilmesi ve bunları ayıran ana yolların azaltılması, ayrılmış oyun alanı yerine çocuklara kamusal alanda özgürce oynama imkanı sunulması, farklı yaş gruplarına ve cinsiyetlere hizmet sunabilecek alanların sağlanması, konut ve karma kullanımlı yapı projelerinde kamusal alana erişim sağlanması, iç ve dış kamusal alanın oyun ve sosyalleşmeye uygun olması, kamusal alanların yeniden canlandırılması üzerine kararların yer aldığı görülmektedir. Bunun dışında yeni parkların yapılması, eskilerin iyileştirilmesi ve kapsayıcı olması üzerine düzenlemeler de mevcuttur. Okul ve yakın çevresinde kaldırımların iyileştirilmesi/onarımı, okullar için erişilebilir yürüyüş ve bisiklet yolları, ev çevresinde kaldırım düzenlemesi; sokak tasarımında çocuklar için doğrusal olmayan, kıvrımlı hareket modellerinin kullanılması, alanlarını birbirine bağlayan ve hareketliliği artıran sokak ağının oluşturulması, sokakların çocuklarla yeniden tasarlanması, her mahallede çocuk dostu sokak ağı kurma kararları da dikkate değer mekânsal düzenlemelerdir.

Ulaşım kategorisi kapsamında yerel yönetimlerin öncelendiği mekânsal düzenlemelerin çocukları aktif ulaşımaya yönlendirecek ulaşım sistemi kararları ile ilişkili olduğu, okul ve yakın çevresinde gerekli trafik önlemlerinin alınmadığı gerektiği ve tüm alanların dezavantajlı çocukları da kapsayıcılık niteliğinin artırılması üzerine çalışmalar yapıldığı anlaşılmaktadır.

İş birliği kategorisi kapsamında özel ya da kamu kurumlarıyla, yetkililerle, şahıslarla, ailelerle veya çocuklarla iş birliği yapılması gereken mekânsal kararlar yer almaktadır. Bu kararlar; çocuk dostu alanların ve hizmetlerin aktivite programları geliştirilmesi için ortaklarla çalışılması, firma iş birliğiyle sağlıklı gıda kapsamında sebze bahçelerinin okullarda tanıtılması, tesislerin kullanıcılarının fikirlerinin alınması, oyun alanı ve yenilikçi ekipmanların geliştirilmesi/tasarlanması için çocuklarla istişarelerin yapılması, okul, kulüp, topluluk gruplarıyla çocuk dostu yer denetim aracı geliştirilmesi ve pilot uygulamaya yerel çocukların davet edilmesi üzerinedir.

İletişim kategorisi kapsamında alınan mekânsal kararların ise erişebilirlikle ilgili bilgi paylaşımı sağlayacak bir web sitesi/uygulama geliştirilmesi, çocukların ve gençlerin mekânsal düzenlemelere ilişkin görüşlerine dair geri bildirimlerin alınması özelindedir. Kültür kategorisi kapsamında alınan mekânsal kararlar, çocuk dostu halka açık mekânların belirlenmesine ek çocuk dostu kapalı mekânların belirlenip genişletilmesi, çocuk dostu mekân ve alanların duyurulması, çocuk dostu statü ve planların kapsamı üzerinedir. Bu kapsamda iletişim ve kültür parametrelerinin, mekânsal kararlar ile karşılama düzeyinin diğer parametreler göre daha düşük kaldığı söylenebilecektir.

Özetle, Tablo 6, 7 ve 8’de yapılan incelemelerde çocuk dostu kent eylem planlarının “oyun ve boş zaman”, “yer-mekân düzenleme” ile “erişim/ulaşım” parametreleri açısından çokça mekânsal karar ürettiği görülebilmektedir. Bu parametrelerde en çok tartışılan mekânların park ve yeşil alanlar, okul bahçesi ve çevresi ile sokakların olduğu; buralarda yapılacak düzenlemelerin, çocuk dostu kent parametrelerinin birçoğunun içeriği ile örtüştüğü anlaşılabilmektedir. Ancak kentsel kullanımlar açısından yalnızca bu alanlarla çocukların ilişkisinin vurgulanıyor olması, çocuk dostu bir kentte çocuğun tüm kentle ilişki kurmasını destekleyen bir içerikte olmadığını, çocukları, yalnızca çocukla ilişkili olabilecek mekânlar açısından değerlendirdiği izlenebilmektedir. Bu durumun ise “çocuk dostu kent” yaklaşımında çocuğun tüm kent içerisinde aktif kullanımı ve kente aidiyetini arttıracak dolaşımını desteklemek açısından önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Ancak yine de (yalnızca çocuk mekânları üzerinden bir değerlendirme yapılıyor olsa da) çocuğun kente aktif katılımında aktif ulaşımı destekleyen bir sistemin kurgulanmasının öncelenmesi önemli bir kazanımdır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Çocuk dostu kent yaklaşımı, kentlerin çocuklara da ait bir alan olduğu ve çocuğun kentin her alanıyla temas halinde gelişmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Birçok çalışma yerel yönetimlerin çocuk dostu kent uygulamalarında önemli rol oynadığını savunmaktadır (Gill, 2021). Ülkemizde de On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028)’nda bu sorumluluk yerel yönetimlere verilmiştir. Yerel yönetimlerin bu adımları yapabilmesindeki en önemli araç ise eylem planlarıdır. İncelenen eylem planlarında da görüldüğü üzere, çocuk dostu kent parametrelerinin değişkenlik gösterdiği, farklı eylem planlarında farklı ele alışlarla irdelendiği anlaşılabilmektedir. Bu çalışma, mekân disiplinlerinin çocuk dostu kenti oluştururken yararlanması amacıyla bir parametre havuzu ve bu parametrelere karşılık gelebilecek mekânsal düzenlemelerin içeriklerini, mevcut eylem planları üzerinden ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Çalışmada çocuk dostu kent parametreleri 12 kategoriyle yapılandırılmıştır. Çocuğa ilişkin bilimsel yazında da bu tematik kategorilerin sıklıkla vurgulandığı görülebilmektedir. Çoğu çalışmada “katılım” çocuk dostu olmanın ilk koşulu olarak kabul görmekte (Özservet ve Boz, 2015; Sivri Gökmen, 2013; Hart, 1992; Moore, 1990), bunun için ise çocuk meclislerinin kurulması gerekliliği vurgulanmaktadır (Sivri Gökmen, 2013; On İkinci Kalkınma Planı, 2023). Ayrıca çocuk ve gençlerin kamusal alanın tasarım ve planlamasına katılmasının onların toplumla ve çevreyle bağlılığını arttırdığı, yetişkin ve gençlerin birbirini anlamasını sağladığı da ifade edilmektedir (Frank, 2006).

Çocuk dostu kentte çocuk bakımı ve güvenli alanlar oluşturulması öncelenen konular arasındadır (UNICEF, 2018; Gökmen ve Taşçı, 2016). Aynı zamanda sağlık hizmetleri, beslenme ve fiziksel aktivitelerle sağlıklı yaşam tarzının benimsetilmesi (UNICEF, 2018), çocuğun fiziksel ve psikolojik sağlığı için planlama, sağlık ve oyun arasında ilişki kurulması gerekliliği vurgulanmaktadır (Krishnamurthy, vd., 2018). Bunlar “koruma ve güvenlik” ile “sağlık” kategorilerini desteklerken, çocuk dostu kentlerin aidiyet hissini arttırmasının “eşitlik ve dahil edilme” kategorisiyle (Aydoğan ve Dilek, 2024), beceri kazandırma maksadıyla etkinliklerle eğitim sağlanması, kariyer sürecinde gençlerin desteklenmesi (UNICEF, 2018) “eğitim” kategorisiyle örtüşmektedir. Çocukların iklim dayanıklı ve sürdürülebilir bir çevrede yaşaması için yeşil koridorlar oluşturulması, geri dönüşüm ve temiz enerji sistemlerinin planlanması, biyolojik çeşitliliğin güçlendirilmesi çocuk dostu yaklaşımı için önemsenmekte olup, bununla birlikte atık döngüsünün hem eğitsel hem de uygulama alanında ele

alınması gerektiği vurgulanmaktadır (UNICEF, 2018; Aydoğan ve Dilek, 2024) ki bu da “çevreci yaklaşım” kategorisi ile ilişkilidir.

“Oyun ve boş zaman” kategorisinin önemini, işaret öğeleri ve düğüm noktalarının çevresinde oyun ve keşif alanlarının bulunması (Seyhan ve Bülbül Arioğlu, 2025), spor alanlarının oluşturulması (Gökmen ve Taşçı, 2016), oyun sokağı kavramının önerilmesi (Barre, 1984) ve yaygınlaşmasıyla oyun ve boş zaman için açık alan etkinlikleri düzenlenmesi (UNICEF, 2018) yönündeki pek çok çalışma bulgusu ve önerisiyle desteklemektedir. Bilimsel yazında yeşil alanlar, açık alanlar ve diğer kamusal alanlar çocuklar için kentleşme yaklaşımlarında önemsenmektedir (Krishnamurthy, vd., 2018; Aydoğan ve Dilek, 2024). Ayrıca okul sokakları ve meydanlarında kentsel tasarım düzenlemelerinin çocuk davranışlarına yön vermesi nedeniyle kapsayıcı ve iyi yapılandırılmış alanlar oluşturulması gerektiği ileri sürülmektedir (Çamaş, vd., 2025). Bu çalışmalar, “yer-mekân düzenleme” parametresinin içeriğini destekler niteliktedir.

Yine yapılan birçok çalışmada çocuk dostu bir alanda çocuklar için güvenli yürüyüş yolları (Seyhan ve Bülbül Arioğlu, 2025; UNICEF, 2018; Sivri Gökmen, 2013), bisiklet yolları, trafik güvenliği (UNICEF, 2018; Gökmen ve Taşçı, 2016) ile toplu taşıma, bağımsız hareketliliğin (UNICEF, 2018) gerekli bir yaklaşım olduğu belirtilmekte olup bu çalışmada kategorileştirilen “erişim/ulaşım” parametresini desteklemektedir. Çocuk dostu kenti yaratma sürecinde çocukla ilişkili bireylerin (ebeveyn, öğretmen vs.) ve farklı sektörlerden kurum ve kuruluşların katılımı da gerekli görülmektedir (Sivri Gökmen, 2013; Horelli, 1998). Yazındaki bu veriler bu çalışmada da vurgulanan “iş birliği” parametresiyle ilişkilidir. Plan ve tasarımları sunum ve toplantılarla kullanıcılarla paylaşılması (Sivri Gökmen, 2013) gerekliliği “iletişim”, çocuk dostu kavramının sürdürülebilirliğinin sağlanması ve kişilerde bu kavramın önemine ilişkin farkındalık yaratılması ise (Sivri Gökmen, 2013) “kültür” kategorisinin önemini vurgulamaktadır.

Bu çalışma kapsamında ikisi ülkemizden olmak üzere 24 eylem planına ulaşılmıştır. Eylem planları, kentin geleceğini belirleyen mekânsal planlara altlık oluşturan ve stratejileri ortaya koyarak yapılacak mekânsal düzenlemelere yön gösteren stratejik belgelerdir. Dolayısıyla, kentsel alanda düzenleyici yetkiye sahip bir yerel yönetimin ortaya koyacağı bir eylem planı, gerek kentin yönünü, gerekse de kentinin ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikleri ortaya koyması açısından önemlidir. Bu çalışmanın konusu olan çocuk dostu kentler hakkında ulusal ve uluslararası yazında teorik ve deneysel birçok çalışma bulunmakla birlikte, çocuk dostu kent eylem planlarına yönelik bir bakışın, yerel yönetimlerin takip ettiği eğilimleri anlamak açısından önemli çıktılar sunacağı da açıktır. Tüm eylem planlarının strateji ve kararları irdelendiğinde, kentlerin çocuk dostu olmasındaki önemli düzenleme noktalarının parklar, yeşil alanlar, okul ve yakın çevreleri ile okul çevresindeki sokaklar üzerine odaklandığı görülmektedir. Ancak bu, çocuğun kentsel bütünden ziyade ilişkili olduğu sınırlı alanlara yönelik kararlar alındığı sonucunu da tartışmaya sunmaktadır. Oysaki, gündelik hayat içinde çocuk için gerekli olan çelişkili istek ve arzuların (emniyet, macera, koruma, bağımsızlık) (Lefebvre, 2010) sağlanması ve çocuğun bireyselleşmesi ve toplumsallaşmasının birlikte gerçekleştirilmesi (Barre, 1984) için kentin tüm ölçekleriyle sistematik bir şekilde kurgulanması gerekmektedir. Aksi halde bu durum çocuğu bir çatışma ortamında bırakabilmektedir (Lefebvre, 2010). Ayrıca çocuk dostu kent yaklaşımının temelinde kentin bütüncül ele alınması yatmaktadır (Riggio, 2002; Aydoğan ve Dilek, 2024). Bu sebeple eylem planlarının mekân düzenlemelerindeki noktasal yaklaşımı, birçok çalışmada belirtildiği gibi çocuk dostu yaklaşımla kentsel planlamanın yapılması gerekliliğini (Seyhan ve Bülbül Arioğlu, 2025; Tandoğan, 2014) sağlama konusunda eksiklikler barındırabilmektedir.

Ancak, eylem planlarının kent bütününden ziyade belirli noktasal alanlarda çözüm önerileri getirmesinin çocuğun kentsel alanda sağlıklı gelişimine sınırlı bir yaklaşım sunuyor olsa da uygulama alanı sorunları açısından bir çözüm olarak ele alındığı da değerlendirilmelidir. Bir başka ifadeyle uygulamaya dönük olan ve hızlı sonuçlar alınabilen kentsel tasarım ölçeğinin, çocuğa dost mekânlar üretmede pratik bir yaklaşım sergilediği sonucuna da ulaşılabilecektir. Bu doğrultuda sokak ölçeğinde (Woonerf sokak düzenlemesi, Home-Zone sokak düzenlemesi, Hackney oyun sokağı), okul bahçesi ve çevresi ölçeğinde (okula güvenli rotalar, okula ulaşım girişimi, yürüyen okul otobüsleri, sarı okul

otobüsleri, sağlıklı okullar) geliştirilen uygulamaların etki alanı yaygınlaşmaktadır (Tandoğan, 2014). Sokakların oyun alanlarına dönüşmesini, trafiği sakinleştiren, çocuk mekânlarının ilişkisini kuvvetlendiren, okul yollarında güvenliği sağlayan bu uygulamalar bazı eylem planlarında stratejik kararlarında yer almaktadır.

Yalnızca eylem planlarına odaklanan bu çalışmanın örneklemini oluşturmuyor olsa da İstanbul Büyükşehir Belediyesinin yayınladığı İstanbul Oyun Master Planı (2020), çocuk dostu kent ve kentsel tasarım ölçeğinin ilişkisini vurgulaması açısından dikkat çeken bir örnektir. Söz konusu planda çocuğun sağlıklı gelişimi için oyunun önemi vurgulanmakta ve kentsel mekânın kentin oynanabilirliği üzerinden kurgulanması gerektiği aktarılmaktadır. Buna göre kentsel yeşil alanlar, kentin çocuk dostu olma durumunun bir ölçütüdür. Buna ek ulaşılabilirliği yüksek olan ve kent dokusunu oluşturan unsurlardan bir olan sokakların çocuklara öğrenme, sosyalleşme ve oynama imkânı sunabileceği yüksek bir potansiyele sahip olduğunu belirtmektedir. Bu da bu çalışmanın sonuçları ile paralel bir yaklaşımı göstermektedir.

Ayrıca, eylem planlarında katılım, eşitlik ve dahil edilme, iş birliği, ile iletişim parametreleri açısından bir kısım stratejiler geliştirildiği, bunların mekânsal değil daha yönetsel ve ana kararları oluşturduğu görülebilmektedir. Bu durumda, teknolojik gelişmeler doğrultusunda bu parametrelere yönelik düzenlemeler oluşturulduğu, bu kapsamda teknolojik gelişmeler bağlamında dönüşen kentin çocuk açısından ele alınış biçiminin de dönüştüğü düşünülmektedir. Sonraki çalışmalarda, çocuğun kentle kurduğu ilişkinin teknolojinin gelişmesiyle kentsel hizmetlerde yaşanan / yaşanabilecek dönüşüm açısından da değerlendirilmesinin, hem kuramsal alana hem de uygulama alanına önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Çalışmada, yalnızca yerel yönetimlerce hazırlanmış olan ve kentsel alan ölçeğinde düzenlenmiş olan eylem planlarına odaklanılmıştır. Ancak ulusal ölçekte eylem planları bulunduğu gibi çocuk aktiviteleri üzerinden de kente stratejik olarak yaklaşan belgeler olduğu da bilinmektedir. Sonraki çalışmaların, bu belgeleri de inceleyerek yerel yönetimlerin yararlanabileceği parametre ve eylem havuzunu genişletmesi önemli olacaktır. Ayrıca, eylem planları yerel yönetimlerin belirli bir dönem içerisinde gerçekleştirmeyi planladıkları kararların stratejik olarak belgelendiği dokümanlardır. Bir eylem planında mekâna dair getirilmiş bir kararın, gerçekleştirilmeme ihtimali de bulunabilmektedir. Bu çalışmada yalnızca alınan kararlar irdelenmiş, alınan kararların uygulanma düzeyi ve/veya uygulandıktan sonraki hedeflenen başarıyı yakalama düzeyi incelenmemiştir. Sonraki çalışmaların uygulamadaki örneklerle odaklanması yazına önemli katkılar sunacaktır.

Bilimsel yazında çocuk dostu kentin oluşturulmasının önemi ve gerekliliklerine değinilse de bu gerekliliklerin yerel düzeyde karar ve uygulamalara nasıl dönüşeceğiyle ilgili sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu bağlamda bu çalışma, yerel düzeyde stratejik kararların alındığı çocuk dostu kent eylem planlarının incelenmesiyle bu yöndeki çalışmaları ve eylem planlarını şekillendirmek için parametre havuzu oluşturan, bu parametreler altında uluslararası ve ulusal mevzuat ile eylem planlarını irdeleyen bir çalışmadır. Ülkemizin On İkinci Kalkınma Planı ile yerel yönetimlerin çocuk dostu kent olma yolundaki çalışmalarına da önemli katkılar sunacağından, bu çalışmanın ortaya koyduğu bulguların sonraki çalışmaların da öncülüğünde uygulamaya önemli katkılar sunacağı değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Aberdeen City. (2020). Child Friendly Cities Action Plan. Community Planning Aberdeen. <https://communityplanningaberdeen.org.uk/wp-content/uploads/2020/09/ACC-Child-Friendly-Cities-Action-Plan.docx>
- Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yargılama Usullerine Dair Kanun (4787 sayılı). (2003). 18 Ocak 2003 tarihli ve 24997 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=4787&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

- Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (6284 sayılı). (2012). 20 Mart 2012 tarihli ve 28239 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6284.pdf>
- Avrupa Birliği. (2000). Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı web sitesi.
- Avrupa Konseyi. (1950). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi. Strasbourg: Avrupa Konseyi. https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf
- Avrupa Konseyi. (1977). Göçmen İşçilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Avrupa Sözleşmesi. [https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/kanuntbmmc06302257\(1\).pdf](https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/files/kanuntbmmc06302257(1).pdf)
- Avrupa Konseyi. (1980). Çocukların Velayetine ilişkin Kararların Tanınması ve Tenfizi ile Çocukların Velayetinin İadesine Dair Avrupa Sözleşmesi. https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/milletlerarasi/DigerSozlesmeler/cocuklarin_velayetine_iliskin_tenfizi_cocuklarin_velayetinin_iadesine_dair_avrupa_sozlesmesi.pdf
- Avrupa Konseyi. (1984). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Protokol No. 7. Strasbourg: Avrupa Konseyi. https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf
- Avrupa Konseyi. (1996). Avrupa Sosyal Şartı. Strasbourg: Avrupa Konseyi. <https://rm.coe.int/168007cf93>
- Avrupa Konseyi. (1996). Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi. <https://rm.coe.int/cocuk-haklar-n-n-kullan-lmas-na-iliskin-avrupa-sozlesmesi/1680a40f34>
- Avrupa Konseyi. (2007). Çocukların cinsel suistimal ve cinsel istismara karşı korunmasına ilişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi. Lanzarote Sözleşmesi. Strasbourg: Avrupa Konseyi. <https://www.coe.int/en/web/children/lanzarote-convention>
- Aydoğan, T. G. ve Dilek, E. F. (2024). Çocuk dostu kentsel planlama ve tasarım ölçütleri. GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences, 7(1), 188–211. <https://doi.org/10.53353/atrss.1367400>
- Barre, F. (1984). Çocuk ve mekan ya da yitirilmiş kent (M. Güvenç, Çev.). Mimarlık, 84(9), 14-17.
- Barton, H., Thompson, S., Burgess, S. ve Grant, M. (Eds.). (2015). The Routledge handbook of planning for health and well-being: Shaping a sustainable and healthy future. Routledge.
- Belediye Kanunu (5393 sayılı). (2005). 13 Temmuz 2005 tarihli ve 25874 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5393.pdf>
- Belfast Healthy Cities. (2016). Taking action for child friendly places: First steps, strategic approach & action plan for Belfast. <https://www.belfasthealthycities.com/sites/default/files/publications/TakingAction.pdf>
- Berg, B. L. ve Lune, H. (2019). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (9. Baskı). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Berk, L. E. (2013). Child development (9. Baskı). Pearson.
- Berkün, S. (2019). Çocuk dostu kent yönetimlerinin çocuklar tarafından değerlendirilmesi: Bursa örneği. Business & Management Studies: An International Journal (BMIJ), 7(1), 135-152. doi:<http://dx.doi.org/10.15295/bmij.v7i1.1051>
- Birleşmiş Milletler (BM). (1924). Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi. <https://www.cawtarclearinghouse.org/storage/AttachementGender/DeclarationofgenevaontheRightsoftheChild1924.pdf>
- Birleşmiş Milletler (BM). (1948). İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi. <https://www.hsk.gov.tr/eklentiler/dosyalar/9a3bfe74-cdc4-4ae4-b876-8cb1d7eeae05.pdf>
- Birleşmiş Milletler (BM). (1954). Vatansız Kişilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme. https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/milletlerarasi/DigerSozlesmeler/Vatansiz_kisilerin_statusune_iliskin_sozlesme.pdf

- Birleşmiş Milletler (BM). (1959). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi. https://kdkcocuk.gov.tr/anasayfa/contents/files/YasalDuzenlemeler/BM_cocuk_Haklari_Bildirisi.pdf
- Birleşmiş Milletler (BM). (1961). Vatansızlığın Azaltılmasına Dair 1961 Sözleşmesi. https://www.nvi.gov.tr/kurumlar/nvi.gov.tr/mevzuat/nufusmevzuat/milletlerarasi/DigerSozlesmeler/Vatansizligin_azaltilmasina_dair_sozlesme.pdf
- Birleşmiş Milletler (BM). (1966). Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi. <https://unmik.unmissions.org/sites/default/files/regulations/06turkish/TIntCovEcSocCulRights.pdf>
- Birleşmiş Milletler (BM). (1966). Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020093321bm_05.pdf
- Birleşmiş Milletler (BM). (1974). Acil Durum ve Silahlı Çatışmalarda Kadınların ve Çocukların Korunmasına Dair Bildirge. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/declaration-protection-women-and-children-emergency-and-armed>
- Birleşmiş Milletler (BM). (1985). Birleşmiş Milletler Çocuk Adalet Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgarî Standart Kurallar (Beijing Kuralları). <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/united-nations-standard-minimum-rules-administration-juvenile>
- Birleşmiş Milletler (BM). (1989). Çocuk haklarına dair sözleşme. <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme>
- Birleşmiş Milletler (BM). (1990). Çocuk Suçluluğunun Önlenmesine İlişkin Birleşmiş Milletler Yönlendirici İlkeleri (Riyad İlkeleri). https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uakararlar/cocuksuclulugununonlenmesi.pdf
- Birleşmiş Milletler (BM). (1990). Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Kuralları (Öyb (Havana) Kuralları). https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uakararlar/ozgurlugundenyoksunbırakılmış.pdf
- Birleşmiş Milletler (BM). (1990). Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020100953bm_50.pdf
- Birleşmiş Milletler (BM). (2000). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'ye Ek Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile İlgili İhtiyari Protokol. https://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/cocukhaklarinadairsozlesmeyeek.pdf
- Birleşmiş Milletler (BM). (2000). Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne Ek Çocukların Silahlı Çatışmalara Dahil Edilmesine İlişkin İhtiyari Protokol. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/optional-protocol-convention-rights-child-involvement-children>
- Birleşmiş Milletler (BM). (2000). Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020102044bm_45.pdf
- Birleşmiş Milletler (BM). (2000). Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Sözleşmeye Ek, Kara, Deniz, Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Dair Protokol. http://madde14.org/index.php?title=Kara,_Deniz_ve_Hava_Yoluyla_G%C3%B6%C3%A7men_Ka%C3%A7ak%C4%B1na_dair_Protokol
- Birleşmiş Milletler (BM). (2006). Engellilerin haklarına ilişkin sözleşme. Birleşmiş Milletler. https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020100834bm_48.pdf

- Boyatzis, R. E. (1998). Transforming qualitative information: Thematic analysis and code development. CA: Sage.
- Braun, V. ve Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Braun, V. ve Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 11(4), 589–597. <https://doi.org/10.1080/2159676x.2019.1628806>
- Braun, V. ve Clarke, V. (2021). To saturate or not to saturate? Questioning data saturation as a useful concept for thematic analysis and sample-size rationales. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 13(2), 201–216. <https://doi.org/10.1080/2159676x.2019.1704846>
- Bronfenbrenner, U. (1977). Toward an experimental ecology of human development. *American Psychologist*, 32(7), 513-531.
- Brown, C., de Lannoy, A., McCracken, D., Gill, T., Grant, M., Wright, H. ve Williams, S. (2019). Child-friendly cities. *Cities & Health*, 3(1-2), 1-7.
- Büyükşehir Belediye Kanunu (5216 sayılı). (2004). 23 Temmuz 2004 tarihli ve 25531 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5216&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Canterbury-Bankstown Council. (2019). Child friendly city action plan. https://hdp-au-prod-app-cbnks-haveyoursay-files.s3.ap-southeast-2.amazonaws.com/2315/7534/1950/Child_Friendly_CBCity_Draft_Action_Plan.pdf
- Ceza Muhakemesi Kanunu (5271 sayılı). (2004). 17 Aralık 2004 tarihli ve 25673 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5271&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun (5275 sayılı). (2004). 29 Aralık 2004 tarihli ve 25685 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5275&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- City of Decatur | Parks & Recreation Department. (2023). Local action plan for youth child friendly cities initiative. https://www.decaturga.com/sites/default/files/fileattachments/parks_and_recreation/page/19276/cfci_lap_web.pdf
- City of Minneapolis Health Department ve Minneapolis Youth Coordinating Board. (2023). 2023 Minneapolis local action plan. https://cdn1.sportngin.com/attachments/document/571d-2879952/MPLS_CFCI_Local_Action_Plan.pdf
- City of Rotterdam. Youth, Education and Society. (2010). Rotterdam, city with a future: How to build a Child Friendly City. <https://playingout.net/wp-content/uploads/2022/11/Rotterdam-How-to-build-a-Child-Friendly-City.pdf>
- Commonwealth of Australia. (2021). Safe and supported: The national framework for protecting Australia's children 2021–2031. <https://www.dss.gov.au/system/files/resources/dess5016-national-framework-protecting-childrenaccessible.pdf>
- Commonwealth of Australia. (2022). Safe and supported: The national framework for protecting Australia's children 2021–2031 First Action Plan 2023-2026. <https://www.dss.gov.au/child-protection/resource/safe-and-supported-first-action-plan-2023-2026>
- Couzens, M. (2011). Child-friendly municipalities: Including children on local government's agenda. *Stellenbosch Law Review*, 22(1), 137-159.

- Cordero-Vinueza, V. A., Niekerk, F. ve van Dijk, T. (2023). Making child-friendly cities: A socio-spatial literature review. *Cities*, 137, 104248. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2023.104248>
- Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (1 sayılı). (2018). 10 Temmuz 2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.1.pdf>
- Çamaş, N. Ç., Erçek, Y. D., Dumitrescu, R. I. ve Atay Kaya, İ. (2025). Urban design requirements promoting the behaviours of children and parents in school squares with different spatial characteristics. *Cities*, 165, 106084. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2025.106084>
- Çocuk Koruma Kanunu (5395 sayılı). 3 Temmuz 2005 ve 25876 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5395.pdf>
- Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun (2253 sayılı). (1979), 21 Kasım 1979 tarihli ve 16816 sayılı Resmî Gazete. https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc063/kanuntbmmc063/kanuntbmmc06302253.pdf
- Denetimli Serbestlik Hizmetleri Kanunu (5402 sayılı). (2005). 20 Temmuz 2005 tarihli ve 25881 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5402&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Dijital Mecralar Komisyonu Kurulması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (7252 sayılı). (2020). 23 Temmuz 2020 tarihli ve 31199 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=7252&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- e Silva, J. A. C. ve Steffen, R. E. (2019). Urban environment and psychiatric disorders: a review of the neuroscience and biology. *Metabolism*, 100, 153940.
- Ekşioğlu Çetintahra, G. (2015). Kentsel alanda fiziksel çevrenin çocukların fiziksel aktivitesi üzerindeki etkisi [Doktora Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Ekşioğlu Çetintahra, G. ve Sivri Gökmen, H. (2024). Çocuk dostu ve oynanabilir Karşıyaka eylem planı. T.C. Karşıyaka Belediyesi. https://uygulama.karsiyaka.bel.tr/locale/img/kentvizyon/pdf_kentvizyonu_04.pdf
- Ekşioğlu Çetintahra, G. ve Gökmen, H. (2025). Çocuk dostu mekan tasarımı çocukların katılımı ve eylem: Karşıyaka Belediyesi örneği. A. Kavas ve H. Olgun (Ed.), *Cumhuriyetin 100. Yılında Yerel Yönetimler içinde* (363-390). İdealkent Yayınları.
- Engelliler Hakkında Kanun (5378 sayılı). 1 Temmuz 2005 tarihli ve 25868 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5378&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Erikson, E. H. (1950). *Childhood and society*. Norton & Company.
- Frank, K. I. (2006). The Potential of Youth Participation in Planning. *Journal of Planning Literature*, 20(4), 351–371. doi:10.1177/0885412205286016
- Gent: jong & wijs. (2015). Vision text and action plan 'Ghent: a child and youth-friendly city'. <https://stad.gent/sites/default/files/page/documents/Ghent%20summary%20action%20plan%20child%20and%20youth%20friendly%20cities.pdf>
- Gill, T. (2021). *Urban playground: how child-friendly planning and design can save cities*. RIBA Publishing.
- Government of Albania, UNICEF CFC, and Western Sydney University. (2016). *Albanian Child friendly cities action plan 2016–2018*. <https://apo.org.au/node/245761>
- Government of Alberta. (2022). *Alberta child and youth well-being action plan*. <https://open.alberta.ca/dataset/c879b3d0-66c2-49e5-bef4-2ee2348833f5/resource/8451bbc3-97e2-468b-97b7-c9ce6c0bea69/download/cs-alberta-child-and-youth-well-being-action-plan.pdf>
- Gökmen, H. ve Taşçı, B. G. (2016). Children's views about child friendly city: A case study from Izmir. *Megaron*, 11(4), 469-482. DOI: 10.5505/MEGARON.2016.20981

- Greater London Authority. (2020). Making London child-friendly. https://www.london.gov.uk/sites/default/files/ggbd_making_london_child-friendly.pdf
- Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkında Kanun (6660 sayılı). (1956). 24 Şubat 1956 tarihli ve 9242 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.6660.pdf>
- Hart, R. A. (1992). Children's participation: From tokenism to citizenship (No. inness92/6).
- Herefordshire Council. (2019). The children and young people's plan for Herefordshire 2019–2024. https://www.herefordshire.gov.uk/directory-record/5363/children_and_young_peoples_plan
- Hınız, G. (2022). Design and implementation of an online professional development program concerning teacher behaviours influencing student engagement in EFL courses [Doktora Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Hınız, G. ve Yavuz, A. (2023). Yansıtıcı tematik analiz: Bir doktora tez çalışması örneği. Eğitimde Kuram ve Uygulama, 19(2), 388-408. <https://doi.org/10.17244/eku.1300330>
- Horelli, L. (1998). Creating child-friendly environments, case studies on children's participation in three European countries. Childhood, 5(2), 225-239. DOI: 10.1177/0907568298005002008
- IKEA-UNICEF. (b.t.). Çocuk dostu şehirler. https://polatliinkilapilkokulu.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/06/21/708463/dosyalar/2017_12/24013936_COCUK_DOSTU_YEHYRLER.pdf?CHK=772da870b0e73309c58752042cb09537
- Isle of Man Government. (2018). Combined action plan for children and young people. <https://www.gov.im/media/1366184/combined-action-plan-for-children-and-young-people-july-2018.pdf>
- İl Özel İdaresi Kanunu (5302 sayılı). (2005). 4 Mart 2005 tarihli ve 25745 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5302.pdf>
- İlköğretim ve Eğitim Kanunu (222 sayılı). (1961). 12 Ocak 1961 tarihli ve 10705 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=222&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=4>
- İlköğretim ve Ortaöğretimde Parasız Yatılı veya Burslu Öğrenci Okutma ve Bunlara Yapılacak Sosyal Yardımlara İlişkin Kanun (2684 sayılı). (1982). 17 Haziran 1982 tarihli ve 17729 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2684.pdf>
- İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun (5651 sayılı). (2007). 23 Mayıs 2007 tarihli ve 26530 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/Mevzuatmetin/1.5.5651.Pdf>
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2020). İstanbul Oyun Master Planı. İBB Yayınları.
- İş Kanunu (4857 sayılı). (2003). 10 Haziran 2003 tarihli ve 25134 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4857.pdf>
- Joshi, P. ve Shukla, S. (2019). Child Development and Education in the Twenty-First Century. Springer. doi:10.1007/978-981-13-9258-0
- Karayolları Trafik Kanunu (2918 sayılı). (1983). 18 Ekim 1983 tarihli ve 18195 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2918&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Karsten, L. (2005). It all used to be better? Different generations on continuity and change in urban children's daily use of space. Children's Geographies, 3(3), 275–290. doi:10.1080/14733280500352912
- Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun (5387 sayılı). 27 Mayıs 1949 tarihli ve 7217 sayılı Resmî Gazete. https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/KANUNLAR_KARARLAR/kanuntbmmc031/kanuntbmmc031/kanuntbmmc03105387.pdf

- Krishnamurthy, S., Steenhuis, C., Reijnders, D. ve Stav T. (2018). Child-friendly urban design: Observations on public space from Eindhoven (NL) and Jerusalem (IL). Van Leer Foundation. https://vanleerfoundation.org/publications-reports/child-friendly-urban-design-observations-on-public-space/?utm_source=chatgpt.com
- Küçükleri Muzır Neşriyattan Koruma Kanunu. (1117 sayılı). (1927). 7 Temmuz 1927 tarihli ve 627 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=1117&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3>
- Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı. (1961). Küçüklerin Korunmasında Makamların Yetkisine ve Uygulanacak Kanuna Dair Sözleşme. https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/sozlesmeler/coktaraflioz/lahey/turkce_lah10.pdf
- Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı. (1968). Çocuklara Karşı Nafaka Yükümlülüğü Konusundaki Kararların Tanınması ve Tenfizine İlişkin Lahey Sözleşmesi. https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/sozlesmeler/coktaraflioz/lahey/turkce_lah9.pdf
- Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı. (1980). Uluslararası Çocuk Kaçırmanın Hukuki Veçhelerine Dair Sözleşme. https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/sozlesmeler/coktaraflioz/lahey/turkce_lah28.pdf
- Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı. (1993). Çocukların Korunması ve Ülkelerarası Evlat Edinme Konusunda İşbirliğine Dair Sözleşme. https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/sozlesmeler/coktaraflioz/lahey/turkce_lah33.pdf
- Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı. (1996). Velayet Sorumluluğu ve Çocukların Korunması Hakkında Tedbirler Yönünden Yetki, Uygulanacak Hukuk, Tanıma, Tenfiz ve İşbirliğine Dair Sözleşme. https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/sozlesmeler/coktaraflioz/lahey/turkce_lah34.pdf
- Lahey Uluslararası Özel Hukuk Konferansı. (2007). Çocuk Nafakası ve Diğer Aile Nafaka Türlerinin Uluslararası Tahsiline İlişkin Sözleşme. https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/sozlesmeler/coktaraflioz/lahey/turkce_lah38.pdf
- Lambeth Council. (2023). Child Friendly Lambeth Action Plan. <https://www.lambeth.gov.uk/child-friendly-lambeth>
- Leedy, P. D. ve Ormrod, J. E. (2005). Practical Research: Planning and Design (7. Baskı). Upper Saddle River: Prentice Hall.
- Lefebvre. H. (2010). Modern dünyada gündelik hayat (Işın Gürbüz, Çev.; 2. basım). Metis. (Orijinali 1971'de yayınlandı.)
- London Borough of Redbridge ve UNICEF UK. (2022). Child friendly Redbridge action plan 2021–2023. <https://www.redbridge.gov.uk/media/9905/cfr-action-plan-accessible-version.pdf>
- Manchester City Council. (2024). Manchester - child friendly city: Report for resolution. Children and Education Services. <https://democracy.manchester.gov.uk/documents/b15599/Second%20supplementary%2006th-Mar-2024%2010.00%20Children%20and%20Young%20People%20Scrutiny%20Committee.pdf?T=9>
- Mayor's Office of Education and Youth Engagement ve UNICEF CFCI. (2022). City of Houston child friendly cities initiative action plan. <https://www.houstontx.gov/education/CFCI-Action-Plan-July-2022.pdf>
- McAllister, C. (2008). Child friendly cities and land use planning: Implications for children's health. *Environments*, 35(3), 45.
- Mount Barker District Council. (2024). Child and Youth Action Plan 2024–2028. https://www.mountbarker.sa.gov.au/__data/assets/pdf_file/0037/1639765/Child-and-Youth-Action-Plan-final.pdf
- Northern Ireland Executive. (2016). Children and young people's strategy 2017-2027. <https://www.education-ni.gov.uk/consultations/children-and-young-peoples-strategy-2017-2027>

- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2014). Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği. Resmî Gazete 14.06.2014 tarih ve 29030 sayı. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19788&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Millî Eğitim Temel Kanunu (1739 sayılı) (1973). 24 Haziran 1973 tarihli ve 14574 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>
- Montgomery, C. (2013). Happy city: Transforming our lives through urban design. Penguin UK.
- Moore, R. (1990). Childhood's Domain Play and Place in Child Development. Berkeley CA: MIG Communications.
- National Institute of Urban Affairs. (2017). Compendium of Best Practices of Child Friendly Cities. New Delhi: National Institute of Urban Affairs.
- Neuendorf, K. A. (2002). The Content Analysis Guidebook. Thousands Oaks: Sage.
- Newcastle City Council. (2019). Newcastle child friendly city action plan 2019-2021. <https://www.newcastle.gov.uk/sites/default/files/Care%20and%20support%20for%20adults/Child%20Friendly%20City%20Action%20Plan%20Sept%202019.pdf>
- Nottingham City Council ve UNICEF UK. (b.t.). Nottingham's child friendly city action plan 2023 – 2025. https://childfriendlynottingham.org.uk/media/cnxbxost/3347_ssbc_child-friendly-nottingham-action-plan_web.pdf
- Novaria, R., Handoko, V. R., Sukristyanto, A., Sunyoto, K., Rahmadaniko, D. ve Danumaya, A. (2025). Collaborative Governance in Developing Child-friendly Cities. KnE Social Sciences, 10(4), 286-295.
- Nüfus Hizmetleri Kanunu (5490 sayılı). (2006). 29 Nisan 2006 tarihli ve 26153 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5490&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (573 sayılı). (1997). 6 Haziran 1997 tarihli ve 23011 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/4.5.573.pdf>
- Özel Öğretim Kurumları Kanunu (5580 sayılı). (2007). 14 Şubat 2007 tarihli ve 26434 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5580.pdf>
- Özservet, Y. Ç. ve Boz, S. (2015). Çocuk Dostu Esenler ve Yerel Yönetim İlişkisi. Hatice Ayataş (Ed.), Herkes İçin Dost Esenler (ss. 86-115). Esenler Belediyesi, Şehir Düşünce Merkezi, Şehir Yayınları, İstanbul.
- Pabia, Y. S., Matsunami, J. ve Subanu, L. (2022). Collaborative Governance in Child-Friendly City Policy Implementation in Kendari City, Southeast Sulawesi Province, Indonesia. Jurnal Perencanaan Pembangunan: The Indonesian Journal of Development Planning, 6(2), 249-266.
- Peden, M. (2008). World report on child injury prevention appeals to "Keep Kids Safe". Injury prevention, 14(6), 413-414.
- Piaget, J. (1972). The psychology of the child. Basic Books.
- Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu (2559 sayılı). (1934). 14 Temmuz 1934 tarihli ve 2751 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2559&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3>
- Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun (6112 sayılı). (2011). 3 Mart 2011 tarihli ve 27863 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=6112&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Republic of Kosova. (b.t.). Strategy and action plan for child friendly municipality (XXXX – XXXX). <https://komfkosova.org/wp-content/uploads/2021/09/Strategy-and-Action-Plan.pdf>
- Riggio, E. (2002). Child friendly cities: good governance in the best interests of the child. Environment and Urbanization, 14(2), 45-58. <https://doi.org/10.1177/095624780201400204>

- Riggio, E. ve Kilbane, T. (2000). The international secretariat for child-friendly cities: a global network for urban children. *Environment and Urbanization*, 12(2), 201-205. <https://doi.org/10.1177/095624780001200216>
- Ross, H. S. ve Spielmacher, C. E. (2005). Social development. B. Hopkins, (Ed.). *The Cambridge Encyclopedia of child development içinde* (227-233). New York: Cambridge University Press.
- Salim, S. (2023). Child Friendly Leeds: 12 wishes action plan 2023–2024. <https://wearechildfriendlyleeds.com/wp-content/uploads/2025/04/CFL-12-Wishes-2025-Action-Plan.pdf>
- Salim, S. (2025). Child Friendly Leeds: 12 wishes action plan 2025. <https://wearechildfriendlyleeds.com/wp-content/uploads/2025/04/CFL-12-Wishes-2025-Action-Plan.pdf>
- Seyhan, Ç. ve Bülbül Arıoğlu, Ş. (2025). Çocukların mekân algısında Lynch'in imgesel elemanlarına dayalı olarak algısal tercihlerin ve hiyerarşinin değerlendirilmesi. *Kentsel ve Yapılı Çevrede Çocuk Araştırmaları Dergisi - J-CUBE*, 1(1), 3-16.
- Shaftoe, H. (2012). *Convivial urban spaces: Creating effective public places*. Routledge.
- Sivri, H. (1993). Fiziksel ve mekansal çevrenin çocuk davranışına ve gelişimine etkileri. Çocuk için oluşturulacak çevrelerde tasarım verilerinin saptaması [Doktora Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Sivri Gökmen, H. (2013, Kasım 28-30). Çocuk dostu kent üzerine stratejiler. TMMOB 2. İzmir Kent Sempozyumu, İzmir, Türkiye. <http://www.tmmobizmir.org/wp-content/uploads/2014/06/79.pdf>
- Sosyal Hizmetler Kanunu (2828 sayılı). 24 Mayıs 1983 tarihli ve 18059 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2828&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Soyadı Kanunu (2525 sayılı). (1934). 21 Haziran 1934 tarihli ve 2741 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2525&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3>
- Stadt Bonn. (2024). Kinderfreundliche Kommune Bonn: Aktionsplan 2025–2027. https://www.kinderfreundliche-kommunen.de/fileadmin/kfkfiles/DOKUMENTE/4._Kommunen/Bonn/202409_Aktionsplan_KfK_final.pdf
- T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (b.t.). 2023-2028 Türkiye çocuk hakları strateji belgesi ve eylem planı. <https://www.aile.gov.tr/chgm/yayinlar/2023-2028-c-ocuk-haklari-strateji-belgesi-ve-eylem-planı/>
- T.C. Anayasası. (1961). <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1961-anayasasi/>
- T.C. Anayasası. (1982). 9 Kasım 1982 tarihli ve 17863 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- T.C. Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). On ikinci kalkınma planı (2024-2028). <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/>
- Tandoğan, O. (2014). Çocuk için daha yaşanılır bir kentsel mekan: Dünyada gerçekleştirilen uygulamalar. *Megaron*, 9(1), 19–33. <https://doi.org/10.5505/MEGARON.2014.43534>
- Teşkilatı Esasiye Kanunu / 1924 Anayasası. (491 sayılı). (1924). <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1924-anayasasi/>
- TDK (Türk Dil Kurumu) Sözlükleri. (b.t.). Çocuk. <https://sozluk.gov.tr/>
- Toplu Konut Kanunu (2985 sayılı). (1984). 17 Mart 1984 ve 18344 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2985.pdf>
- Topsümer, F., Babacan, E. ve Baytekin, E. P. (2009). Şehir ve Çocuk dostu şehir girişiminin şehir imajına katkısı. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (35), 5-20. <https://doi.org/10.17064/iüifhd.26040>

- Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun (6502 sayılı). (2013). 28 Kasım 2013 tarihli ve 28835 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6502.pdf>
- Türk Ceza Kanunu (5237 sayılı). (2004). 12 Ekim 2004 tarihli ve 5237 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf>
- Türk Medeni Kanunu (4721 sayılı). (2001). 8 Aralık 2011 tarihli ve 24607 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf>
- Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu (6701 sayılı). (2016). 20 Nisan 2016 tarihli ve 29690 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6701.pdf>
- Uçucu Maddelerin Zararlarından İnsan Sağlığının Korunmasına Dair Kanun (5898 sayılı). (2009). 16 Mayıs 2009 tarihli ve 27230 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5898&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO). (1921). 15 No'lu Asgari Yaş (Trimciler ve Ateşçiler) Sözleşmesi. <https://www.ilo.org/tr/resource/15-nolu-asgari-yas-trimciler-ve-atesciler-sozlesmesi>
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO). (1936). 58 No'lu Asgari Yaş (Deniz) Sözleşmesi (Revize). <https://www.ilo.org/tr/resource/58-nolu-asgari-yas-deniz-sozlesmesi-revize>
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO). (1946). 77 No'lu Gençlerin Tıbbi Muayenesi (Sanayi) Sözleşmesi. <https://www.ilo.org/tr/resource/77-nolu-genclerin-tibbi-muayenesi-sanayi-sozlesmesi>
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO). (1960). 115 No'lu Radyasyondan Korunma Sözleşmesi. <https://www.ilo.org/tr/resource/115-nolu-radyasyondan-korunma-sozlesmesi>
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO). (1965). 123 No'lu Asgari Yaş (Yeraltı İşleri) Sözleşmesi. <https://www.ilo.org/tr/resource/123-nolu-asgari-yas-yeralti-isleri-sozlesmesi>
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO). (1967). 127 No'lu Azami Ağırılık Sözleşmesi. <https://www.ilo.org/tr/resource/127-nolu-azami-agirlik-sozlesmesi#:~:text=Kad%C4%B1nlar%C4%B1n%20ve%20gen%C3%A7%20i%C5%9F%C3%A7ilerin%20hafif,bariz%20bir%20%C3%B6l%C3%A7%C3%BCde%20az%20olacakt%C4%B1r.>
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO). (1973). 138 No'lu Asgari Yaş Sözleşmesi. <https://www.ilo.org/tr/resource/138-nolu-asgari-yas-sozlesmesi>
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO). (1999). 182 No'lu En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanması ve Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi. <https://www.ilo.org/tr/resource/182-nolu-en-kotu-bicimlerdeki-cocuk-isciliginin-yasaklanmasi-ve-ortadan>
- Umumi Hıfzıssıhha Kanunu (1593 sayılı). (1930). 6 Mayıs 1930 tarihli ve 1593 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.1593.pdf>
- UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). (1978). Uluslararası Beden Eğitimi ve Spor Bildirgesi. <https://www.icsspe.org/sites/default/files/International%20Charter%20of%20Physical%20Education%20and%20Sport.pdf>
- UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). (2015). Uluslararası Beden Eğitimi, Fiziksel Aktivite ve Spor Bildirgesi. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000235409>
- UNICEF. (2018). Shaping Urbanization for Children A Handbook on Child-Responsive Urban Planning. <https://www.unicef.org/reports/shaping-urbanization-children>
- UNICEF United Kingdom (UNICEF UK). (2017). Child Friendly Cities And Communities In The UK. <https://cypsp.hscni.net/wp-content/uploads/2018/06/UNICEF-in-the-Western-OG-Area-Kieran-Downey-WHSCT.pdf>
- UNICEF United Kingdom (UNICEF UK) ve Cardiff City Council. (2023). Recognition Assessment Outcome Report: Cardiff. <https://www.unicef.org.uk/child-friendly-cities/wp->

content/uploads/sites/3/2023/11/OCTOBER-RECOGNITION-ASSESSMENT-OUTCOME-REPORT-CARDIFF.pdf

UNICEF Malaysia ve MBPJ (Petaling Jaya Şehir Konseyi). (2023). Child-Friendly Cities Initiative (CFCI) in Petaling Jaya City Action Plan. <https://www.childfriendlycities.org/documents/action-plan-cfci-petaling-jaya-city>

UNICEF. Child Friendly Cities Initiative. (b.t.a). What is the child friendly cities initiative?. <https://www.childfriendlycities.org/what-is-the-child-friendly-cities-initiative>

UNICEF. Child Friendly Cities Initiative. (b.t.b). Initiatives. <https://www.childfriendlycities.org/initiatives>

UNICEF. Child Friendly Cities Initiative. (b.t.c). Guidance Note The Child Friendly Cities Initiative. https://www.unicef.org/media/133746/file/Child-Friendly_Cities_Initiative_Guidance_Note.pdf

van Eyck, A. (2008). Writings (V. Ligtelijn, Ed.). Amsterdam: Sun.

Varpula, I. (2024). City of Vaasa's Child-Friendly City Action Plan 2023-2025. <https://www.vaasa.fi/app/uploads/2025/02/vaasa.fi-Child-friendly-city-action-plan-Vaasa-2023-2025.pdf>

Vienna City Administration. (2020). The Vienna children and youth strategy 2020 – 2025. <https://junges.wien.gv.at/wp-content/uploads/sites/48/2020/09/The-Vienna-Children-and-Youth-Strategy.pdf>

Viner, R. M., Ozer, E. M., Denny, S., Marmot, M., Resnick, M., Fatusi, A. ve Currie, C. (2012). Adolescence and the social determinants of health. *The lancet*, 379(9826), 1641-1652.

Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.

Whitzman, C., Worthington, M. ve Mizrachi, D. (2010). The journey and the destination matter: Child-Friendly Cities and children's right to the City. *Built Environment*, 36(4), 474-486.

Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (6458 sayılı). (2013). 11 Nisan 2013 tarihli ve 28615 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf>

Yamaner, M.B., Öktem, A.E., Kurt darcan, B. ve Uzun, M.C. (b.t.). 12 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmelerine ve Ek Protokolleri. Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC) ve Galatasaray Üniversitesi. Yazın Basın Yayın Matbaacılık. Zeytinburnu, İstanbul. https://insanhaklariizleme.org/vt/yayin_view.php?editid1=485.

Yarra City Council. (2018). 0-25 Years Action Plan 2018–2019. Yarra Family, Youth & Children's Services. <https://www.yarracity.vic.gov.au/about-us/publications/0-25-years-action-plan-2018-2019>

Yörükoğlu, A. (2000). *Aile ve Çocuk*. İstanbul: Özgür Yayınları.

Zorunlu İlköğrenim Çağı Dışında Kalmış Okuma-Yazma Bilmeyen Vatandaşların, Okur-Yazar Duruma Getirilmesi veya Bunlara İlkokul Düzeyinde Eğitim-Öğretim Yaptırılması Hakkında Kanun (2841 sayılı). (1983). 18 Haziran 1983 tarihli ve 18081 sayılı Resmî Gazete. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2841&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>